

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Kuulemis palaute: Vesienhoidon keskeiset kysymykset, työohjelma ja aikataulu 2028-2033

Kokemäenjoen-Saaristomeren- Selkämeren vesienhoitoalue (VHA 3)

Kuulemisen rakenne ja aikataulu

- Kuulemisaika 15.12.2023-17.6.2024
- Ensisijaisesti sähköisessä muodossa www.lausuntopalvelu.fi
- Myös sähköpostit tai kirjeet kirjaamoon
- Saatu palaute hyödynnetään toimenpideohjelmien ja vesienhoitosuunnitelman tarkistamisessa ja vesienhoidon toimeenpanon kehittämisessä.
- Palautteen yhteenveto kirjataan vesienhoitosuunnitelmaan

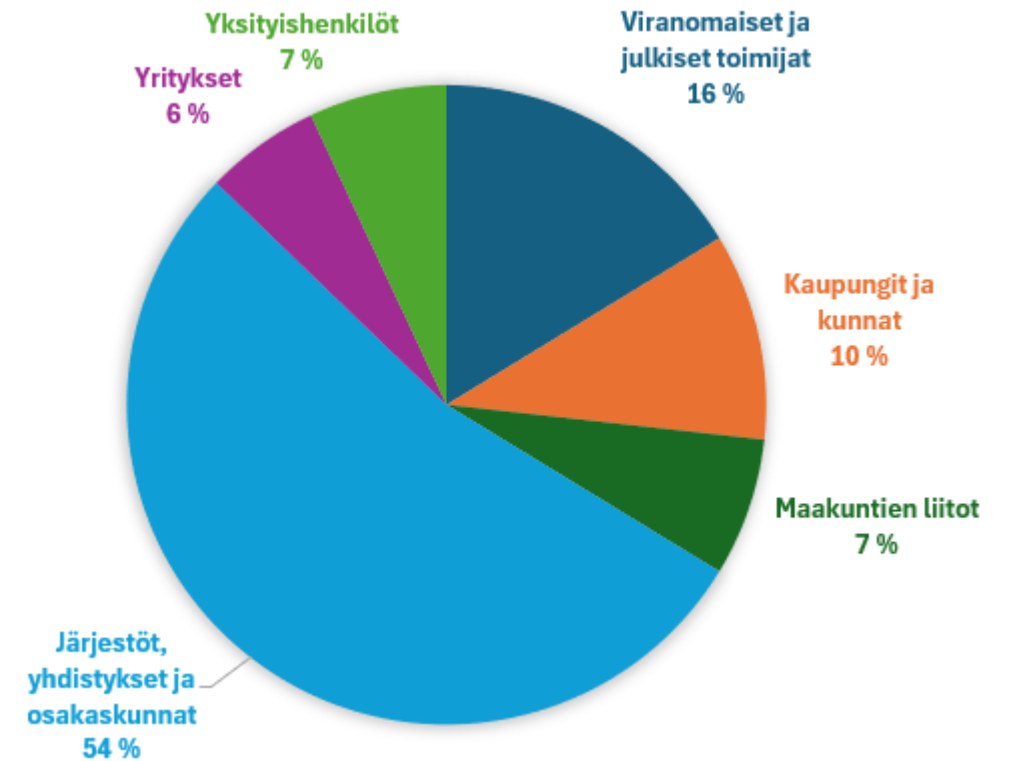
Palautemäärä valtakunnallisesti

Vesienhoitoalue	Lausunto-palvelu	Kirjaamo	Yhteensä
Vuoksi (VHA 1)	57	14	71
Kymijoki-Suomenlahti (VHA 2)	52	21	73
Kokemäenjoki-Saaristomeri-Selkämeri (VHA 3)	72	14	86
Oulunjoki-Iijoki (VHA 4)	34	13	47
Kemijoki—Tornionjoki-Tenonjoki- Näätämönjoki-Paatsjoki (VHA 5-7)	39	40	79

Palautemäärä alueellisesti

- Palautteita tuli yhteensä 86 kpl
 - Suurin osa lausuntopalvelun kautta

Viranomaiset ja julkiset toimijat	14
Kaupungit ja kunnat	9
Maakuntien liitot	6
Järjestöt, yhdistykset, osakaskunnat	46
Yritykset	5
Yksityishenkilöt	6

Lausunnot yleisesti

Hyvää palautetta:

- keskeiset kysymykset on tunnistettu oikein ja pääteemat tiivistävät vesien hyvän tilan saavuttamisen kannalta olennaiset asiat
- esitetty laajasti tärkeitä lähtökohtia seuraavan suunnittelukauden aikana tehtävälle vesienhoitotyölle, tavoitteiden saavuttamista hidastavia seikkoja ja ongelmakohtia ja on esitetty ratkaisumahdollisuuksia
- on tunnistettu myös tekijöitä, jotka hidastavat tavoitteiden saavuttamista ja joihin vaikuttamalla vesienhoidon tasoa, sekä toimenpiteiden oikeaa kohdentumista ja tehokkuutta voitaisiin parantaa
- hyvä, tiivis ja informatiivinen
- hyvät esimerkit
- Vesienhoidon tavoitteiden tulee olla moninäkökulmaisia ja tavoitteet tulee osata sanoittaa niin, että eri toimijoilla on mahdollisuus tunnistaa vesienhoitotoimien edut ja hyödyt entistä paremmin ja konkreettisemmin

Kehitysehdotuksia ja huomioita:

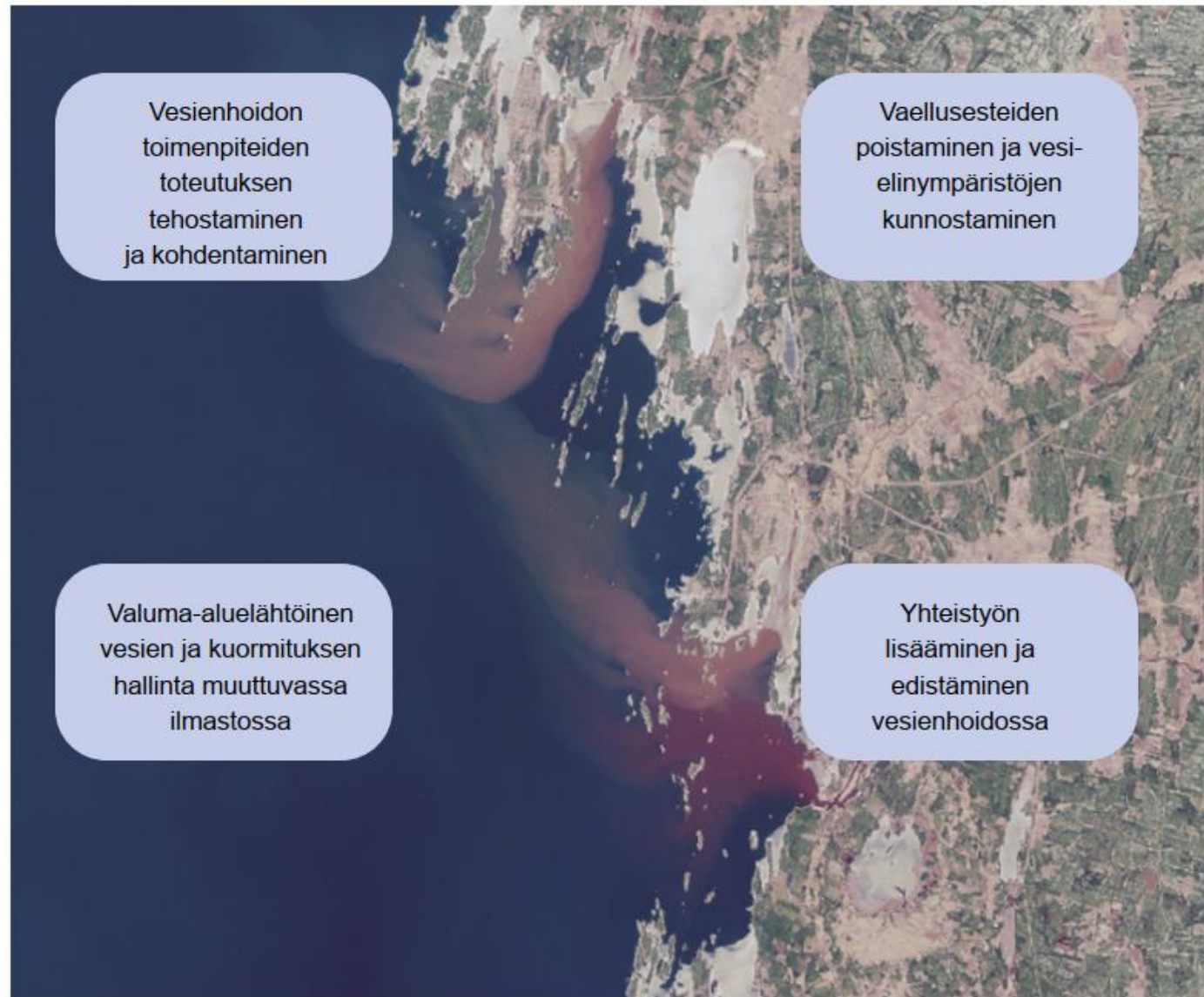
- Vaikka esitetty paketti on tiivis ja kiteytetty, tulee johtopäätöksistä tehdä nykyistä nasevampia ja osin suoraan lainsäätäjille suunnattuja. Ratkaisuja ongelmiin on esitetty vain niukasti.
- Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalue on liian laaja. Alueen ominaispiirteet, vesien tila ja siihen liittyvät keskeiset kysymykset vaihtelevat laajalla maantieteellisellä alueella.
- Tulee kiinnittää huomiota vesienhoidon laajempaan kontekstiin: huoltovarmuuteen, taloudelliseen kannattavuuteen, ilmastonmuutoksen sopeutumiseen ja torjuntaan, maatalousluonnon monimuotoisuuteen ja moniin muihin kestävyiden tavoitteisiin
- Vesienhoidon keskeinen kysymys on se, että Suomi toimeenpanee vesipuitelidirektiivin muutostarpeet vesilain muutoksessa. Vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiseksi on välttämätöntä, että tälle toimeenpanolle asetetaan aikataulu viimeistään tässä lausuttavana olevassa vesienhoidon kuulemisessa.
- Tavoiteaikataulun poikkeaminen vielä seuraavankin vesienhoitokauden lopussa vahvistaa käsitystä siitä, ettei Suomessa pystytä eikä ole halukkuutta nostaa vesienhoitoalueen vesistöjen tilaa EU:n vesipolitiikan puitelidirektiivin edellyttämälle tasolle.
- Ovatko vesien tilatavoitteet ylipäättään realistisia, kun otetaan huomioon vesistöjen luontainen rehevöitymistalpaumus ja ilmastonmuutoksen vaikutukset?
- Riskien suuruutta ei ole arvioitu. Olemassa olevan aineiston ja kokemusten perusteella pitäisi olla mahdollista arvioida, missä määrin muutosta hidastavat tekijät vaikuttavat vesienhoidon tavoitteiden toteutumiseen, mitä on mahdollista saavuttaa, jos näitä hidastavia käytänteitä ei muuteta.
- Hyvä lisätieto voisi olla kuvaaja tai tietolaatikko tällä hetkellä (esim. vuosille 2023-2025) rahoitettujen vesienhoitoon liittyvien hankkeiden luku- ja euromäärästä vesienhoitoalueella (tai edes koko Suomessa).
- Mikäli mahdollista, jossain sopivassa kohdassa voisi olla lyhyt kuvaus tai esimerkki siitä, miten sisävesien ja rannikkovesien hoidon ja tavoitteiden yhteensovittaminen käytännössä toteutuu nyt tai miten sen odotetaan kehittyvän. Samoin, mikäli asiakirjassa olisi mahdollista esitellä joku sellainen esimerkkihanke, jossa pohjavesi- ja pintavesiteemat olisi onnistuneesti yhdistetty, esittely voisi antaa ideoita muillekin toimijoille omien hankesuunnitelmien pohjaksi.
- miksi kuulemisaineistossa ei ole suunnittelualueittain esitetty vesien tilaa ja suurimpia paineita?

Toistuvat teemat palautteissa VHA 3:lla

- Valuma-aluesuunnittelu: suunnittelun ja toteutuksen koordinaatio
- valuma-alue-talkkari / päällikkö / koordinaattori toteuttamaan käytännön koordinaatiotyötä
- Toimenpiteiden tehostamisen ja kohdentamisen tärkeys
- Painopiste konkreettisten toimenpiteiden toteuttamiseen
- Toimenpiteiden vaikuttavuuden seurannan kehittäminen ja vaikuttavuudesta tiedottaminen
- Pintavesien tilan luokittelu, seuranta ja tavoitteet
 - Avoimuus tietopohjasta, lisää seurantapistettä, eri tahojen hyödyntäminen seurannassa, veden tummumisen ja monimuotoisuuden indikaattorit mukaan seurantaan
- Kuormitus: Vesien tummuminen, hajakuormituksen nostaminen keskiöön
- Rahoitus: omavastuuosuuden ja maksatusaikataulun haasteet, rahoituksen pitkäjänteisyys tärkeää, rahoituskanavien tunnistaminen, uutena ehdotettu markkinoilta tulevaa rahoitusta, kompensaation kehittäminen
- Toimenpiteiden vapaaehtoisuus vs. pakollisuus
- Maanomistajien sitouttaminen
- Osallistaminen, yhteistyö, viestintä, neuvonta ja koulutus
- Koordinaatiota, suunnittelua ja työn valvontaa ja johtamista harjoittavien tahojen osaaminen, valmiudet ja kyvykkyys vastata haasteisiin

Lausunnot aihekohtaisesti

Keskeiset kysymykset

Vesienhoidon
toimenpiteiden
toteutuksen
tehostaminen
ja kohdentaminen

Vaellusesteiden
poistaminen ja vesi-
elinympäristöjen
kunnostaminen

Valuma-aluelähtöinen
vesien ja kuormituksen
hallinta muuttuvassa
ilmastossa

Yhteistyön
lisääminen ja
edistäminen
vesienhoidossa

Kuva 7. Kristiinankaupungin ja Kaskisen edustan kiintoaine- ja humuspitoisia jokisuita. Sisältää muokattua Copernicus-dataa, Syke (15.4.2023)

Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

NOSTOT, toimenpiteiden tehostaminen ja kohdentaminen

- hankkeet ja rahoitus niille pintavesi- ja vesimuodostelma alueille, joiden tila vaatii parantamista.
- Toimenpiteiden konkreettista toteuttamista korostettiin laajasti. Varsinaisten toimenpiteiden konkreettinen toteuttaminen ei ole aiemmilla kausilla edennyt riittävästi.
- Kaivattiin myös tutkimustietoa toimenpiteiden vaikuttavuudesta, uusien toimenpiteiden luomisesta ja tiedonvälittämistä toteuttajille
- Hankkeiden yhdistäminen laajemmiksi kokonaisuuksiksi

KOMMENTIT

- vesienhoidon toimenpiteitä tulisi kohdentaa entistä paremmin, jolloin vesien hyvä tila saavutettaisiin
- ei vaadita toimia, joita ei seurata ja joiden hyödyllisyydestä ei ole näyttöä
- Vaikuttavuuden arvioinnissa ja toimenpiteiden oikein kohdentamisessa laadukkaan seurantatiedon saaminen on keskeinen kysymys
- Vanhojen hankkeiden osalta tarkistaminen on sisällytettävä osaksi vesienhoidon toimenpideohjelmaa aina, kun ympäristötavoitteet jäävät saavuttamatta.
- Tulisi varmistaa, että vesiensuojeluyhdistysten valitsemat hankkeet ja rahoitus kohdistuvat niihin pintavesi- ja vesimuodostelma alueille, joiden tila vaatii parantamista.
- isossa kuvassa olisi syytä tarkastella, minkä vesialueen tilan parantaminen olisi syytä tehdä ensin ja millä olisi laajemmatkin vaikutukset muihin vesimuodostelma alueen vesistöihin.
- Ymmärtämällä laaja-alaisesti, että vesi ei ole yhdiste, joka pitää johtaa mahdollisimman nopeasti mereen, voidaan yhdistää erilaisten käyttöpaineiden tarpeet kuormituksen vähentämiseen, vesistökuunnostuksiin, luonnon monimuotoisuuteen ja ilmastomuutokseen
- toimenpiteiden kohdentamiseen liittyvät tekijät ovat erilaisia Saaristomeren valuma-alueella kuin vaikka Selkämeren vesistöalueen latvavesissä.

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

- tiukka priorisointi kuormitusvähennyspotentiaaliltaan suurimman vaikuttavuuden hankkeille on periaatteessa hyvä suunta, mutta käytännössä rahoitusharkinnassa olisi hyvä käsitellä ja ottaa huomioon muitakin arvoja ja tavoitteita.
- Toivoisimmekin, että jatkossakin sellaiset hankkeet, jotka sisältävät monitavoitteellisesti toimenpiteitä sekä luonnontilan että virkistyskäyttöarvon parantamiseksi, voisivat saada harkinnanvaraisia avustuksia
- toimenpiteiden suunnittelussa tulee ottaa huomioon vesien tilassa tapahtuneet negatiiviset muutokset edelliseen vesienhoitokauteen verrattuna
- suunnittelu tapahtuu kokonaistarkasteluna, jossa pohditaan aiempaa tarkemmin uusien vihreän siirtymän investointien ja vesien tilaa parantavien toimien yhteensovittamista. On esimerkiksi katsottava, että kaikki vesipuitedirektiivin joustot otetaan käyttöön täysmääräisesti. Luokittelun osalta on taas asiantuntija-arvioiden vähentäminen ja tilaluokituksen tietopohjan parantaminen asetettava tavoitteeksi
- Selkämeren suunnittelualueella tulee peilata koko Suomen tilanteeseen, koska toimenpiteiden suunnittelussa ja käytännön työssä tulee ottaa nykyistä enemmän huomioon alueet, joissa vesien tila on muuta maata heikompi.
- Suunnittelujärjestelmän sokeus pienvesien tilalle tulisi jotenkin saada korjattua. Keskittyminen vain vesimuodostumakokoluokan vesien tilaan ELYissä johtaa siihen, ettei pienvesiin kohdistuvia vaikutuksia juuri pyritä edes estämään, vaikka niiden tila lopulta määrittää myös isompien vesien tilaa.
- VPDn tarkoituksena on luoda puitteet myös pienvesien suojelulle. Koska pienen vesimuodostuman tilaa ei luokitella vesienhoidon suunnittelujärjestelmän mukaan, tila ei ole todettavissa eikä sillä ole oikeudellisesti sitovaa merkitystä. Tulkinta ristiriidassa VPD tavoitteiden kanssa (Sweetman C 301/22)
- Keskeiseksi kysymykseksi tulisi nostaa myös suunnittelujärjestelmän tasapuolisuus eri sidosryhmiä kohtaan. Edellisillä suunnittelukausilla toimenpiteitä valmisteltiin työryhmissä, joiden kokoonpano oli pitkälti elinkeinopainotteinen. Jokaiseen toimenpidetyöryhmään tulee saada riittävän tasapuolinen joukko eri intressiryhmiä ja lopputuloksen tulee olla todellisuudessa sellainen, että tavoitteet täyttyvät ja hyvä tila saavutetaan.
- Hyvin suunnitelluilla toisiinsa liittyvillä toimenpiteillä parannetaan muun muassa maa- ja metsätalouden vesienhallintaa, maan kasvukuntoa ja ääri-ilmiöihin varautumista, vaikutetaan pinta- ja pohjavesien tilaan ja hillitään maankäyttösektorin ilmastopäästöjä sekä lisätään vesiympäristöjen monimuotoisuutta.

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

- hyvä pyrkiä arvioimaan toimenpiteiden vaikutusta mahdollisimman konkreettisesti, jotta työ ja vaikutukset nähdään myös sidosryhmien piirissä, ja jotta työ keskitettäisiin ensisijaisiin ja tehokkaimpiin toimenpiteisiin
- toimet ovat hajautuneet eri hallinnonaloille ja kokonaisuus on sekava, mikä uhkaa heikentää toimien tehokkuutta
- Tutkimuksella tulee löytää uusia kustannustehokkaita toimenpiteitä, jotka vähentävät maa- ja metsätalousalueilta tulevan kuormituksen riskiä. Toimenpiteet tulee liittää osaksi sopivia korvausjärjestelmiä. Lisäksi tulee varmistaa, että maanomistajilla on riittävät tiedot ko. alueista, jotta ne voidaan ottaa huomioon eri toimia tehtäessä. (Happamat sulfaattimaat).
- millä tavoin vesienhoidon tilatavoitteet tulevat vaikuttamaan meneillään oleviin ja tulevaisuuden hankkeisiin, joista useat tukevat vihreää ja/tai puhdasta siirtymää, hiilineutraalisuutta ja ilmastonmuutoksen hallintaa?
- Sitovien ympäristölupien ehtojen noudattamista valvottava. Vesienhoitolain sitovat määräykset ja vesienhoitosuunnitelmat otettava huomioon lupaharkinnassa täysimääräisesti.

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

NOSTOT, Työkalut ja ohjauskeinot

- Vapaaehtoisuus ja pakollisuus saivat molemmat kannatusta. Koettiin, että vapaaehtoisuus motivoi pakkoa paremmin. Toisaalta koettiin, että lainsäädännöllä ohjaaminen on välttämätöntä, jotta riittävät toimenpiteet saadaan toteutettua.
- Kaavoitus koettiin yhdeksi mahdolliseksi ohjauskeinoksi. Toisaalta sen koettiin soveltuvan huonosti vesienhoidon ohjaukseen, sillä tärkein työ tehdään koko valuma-alueella, jossa tarkkaa kaavoitusta (yleiskaava, asemakaava) ei tehdä.
- Weser-tuomio aiheutti huolta sen tuomista haasteista esimerkiksi vihreän siirtymän investoinneille. Myös BAT:n rooli pohditutti: voidaanko asettaa BAT:a tiukempia luparajoja ja päästövähennystoimia?

KOMMENTIT

- vesistöissä ei voi saavuttaa vesien hyvää tilaa vuoteen 2027 mennessä. Erityisesti hajakuormitukseen puuttuminen vaatii lisää sitovuutta.
- Toimenpiteiden pitäisi ensisijaisesti perustua vapaaehtoisuuteen, mutta mikäli vaikuttavat toimenpiteet eivät sitä kautta toteudu tulisi lainsäädännössä olla mahdollisuus velvoittaa toimenpiteisiin.
- Suositukset ja ohjeet eivät ole riittävä ohjauskeino.
- Nyt suurimpana pontimena on ollut yksilöiden tai yhteisöjen sattumanvarainen aktiivisuus toimia omalla intressialueella
- kannustimiakin on hyvä olla, sillä usein vesienhoidon huomioimatta jättämisellä on taloudellinen syy taustalla
- Parempi vesiensuojelu edellyttää sitoutumista ja luottamuksen ilmapiiriä. Siksi on ensiarvoisen tärkeää, että toimet perustuvat jatkossakin vapaaehtoisuuteen
- Vesiin liittyvän lainsäädännön uudistuksissa ja päivityksissä voidaan lisäksi arvioida ja selkeyttää vesienhoidon keskeisesti liittyvien toimijoiden rooleja ja vastuualueita

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

- Lakisääteiset keinot johtavat vain siihen, että vesiensuojeluun kohdistuvat rahat vähenevät (=lainsäädännön noudattamisesta ei voi maksaa tukea tms.) ja näin häviää myös motivaatio tehdä vesiensuojelua. Lakisääteisien toimien vaarana on myös tuotannon loppuminen ja tuontiruoka.
- Käynnissä olevassa lainsäädäntöhankkeessa vesilain päivittämiseksi haetaan keinoja myös ns. nollavelvoitelaitosten päivittämiseksi. Vesienhoidon toimenpiteiden tulee jatkossakin perustua vapaaehtoisuuteen, eikä alueellisessa vesienhoidon suunnittelussa ole tarpeen ottaa kantaa lainsäädännön muutostarpeisiin.
- Tuet tulisi molemmilla merkittävillä hajakuormitussektoreilla kohdentaa nykyistä paremmin yhteiskunnalle osoitettuihin ympäristöhyötyihin. Haittojen korjaamisen sijaan tulisi paljon nykyistä enemmän painottaa vaikutusten ennaltaehkäisyä. Sitova 2000-luvun lainsäädäntö sekä tukijärjestelmät ovat ennaltaehkäisyssä keskeisiä.
- Ongelmana on, että maa- ja metsätalouden kuormitukseen ei nykyisellä lainsäädännöllä pystytä puuttumaan. Itse asiassa tietyt vesilain säädökset toimivat vesien hyvän tilan vastaisesti ja tulkinnat vesilain soveltamisessa ovat myös kovin joustamattomia ja vesien tilasta piittaamattomia
- Luonnonsuojelulakiin (9/2023) on lisätty vapaaehtoinen ekologinen kompensaatio. Jos kompensaatio otettaisiin viralliseen käyttöön, tulee sen olla vapaaehtoista myös vesiensuojelun osalta. Mikään ei estä jo nyt kompensoimasta aiheutettuja haitallisia vaikutuksia.
- Viranomaistoimintojen osalta maankäytön suunnittelulla kaikilla kaavatasoilla on keskeinen rooli erilaisten maankäyttömuutosten sekä ilmastomuutoksen aiheuttaman vesistövaikutusten vähentämiseksi. Valuma-alueiden ulottuessa yleensä yli kuntarajojen maakuntatason ohjauksella on suuri merkitys.
- Vesiensuojelun näkökohtien huomioon ottaminen kaavoituksessa edellyttää kehittämistä

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

- kaavoitus sopii erittäin huonosti metsiin ylipäättään puhumattakaan vesisuojaeluun metsien osalta. Vaikutus olisi helposti päinvastainen, sillä kaavoituksen mahdollisesti tai jopa todennäköisesti mukanaan tuomat toimenpide- ja maisematyölupavaateet vain hankaloittaisivat toimenpiteiden tekemistä ja maksuineen nostaisivat kustannuksia
- Maankäytön suunnittelun mahdollisuudet oikeusvaikutteisena välineenä jäävät kuitenkin turhan vähäiselle huomiolle vesienhoidon keinovalikoimassa.
- korostetaan pinta- ja pohjavesiin kohdistuvien vaikutusten riittävää ja asiantuntevaa arviointia eri tasoilla tehtävässä maankäytön suunnittelussa
- Poistovaatimusten asettamisen sijaan tulisi keskittyä kokonaisvaikutuksellisen ja -taloudellisen tiedon tuottamiseen ja vaikutusten määrittämiseen
- Kielteisissä ympäristölupapäätöksissä lupa on usein kaatunut epävarmuuteen ekologisen tilan vaikutusten osalta. Luotettava ja ajantasainen seurantatieto pintavesien tilasta on siksi ensiarvoisen tärkeää toisaalta eri hankkeiden vaikutusten arvioinneissa ja lupamenettelyjen läpi viemisessä, ja toisaalta vesiensuojelutoimenpiteiden kohdentamisessa ja vaikuttavuuden seuraamisessa.
- Jos laitos täyttää BAT:in vaatimukset, voidaanko asettaa tiukempia luparajoja ja päästövähennystoimia? Keskeinen kysymys on voiko BAT-teknologialla varustettu laitos aiheuttaa luokituksen heikentymisen, jolloin vesistövaikutusten arvioinnin rooli nousee keskeiseksi.

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

- Vesienhoidon suunnittelussa on hyvä ottaa huomioon, että vesienhoidon ympäristötavoitteet ovat sitovia hankkeiden lupaharkinnassa, sillä vesienhoidon suunnitelman ympäristötavoitteet ovat lupaprosesseissa olleet korkealla painoarvolla ja nousseet esiin useissa päätöksissä
- Suomen on laadittava vesistöjen ennallistamissuunnitelma, jota ryhdytään toteuttamaan
- Vesiensuojelun tehostaminen edellyttää mm. selvitys- ja lupaprosessien keventämistä ja sujuvoittamista sekä näihin liittyvien maksujen alentamista
- Hankkeilta ei tulisi edellyttää raskasta todistustaakkaa ja ylimitoitettuja selvityksiä sen todentamiseksi, että on tarve tehdä vesiensuojelutoimia. Eriyisen suurta todistelutaakkaa on odotettu niiltä toimijoilta, jotka ovat pyrkineet ehkäisemään vesistön tilan heikentymistä vielä hyvässä tai erinomaisessa tilassa säilyneissä vesistöissä kunnostustarpeiden toteen näyttämiseksi ja rehevöitymiskehityksen tai humuskuormitushaittojen ehkäisemiseksi.
- Tarkkailuvelvoitteita tulee ulottaa myös niille toimialoille, joilla on vesistövaikutuksia ilman varsinaisia ympäristölupavaatimuksia
- Vesienhoidon tiukka sitovuus saattaa jopa ohjata toimintaa väärin, jos vaikutuskohteiksi pyritään etsimään parhaassa tilassa olevia vesimuodostumia, kun kokonaisvaikutusten kannalta olisi järkevää ohjata toimintaa ja vaikutuksia pääasiassa nykyisiin teollisuuskeskeisiin
- Tarkkailuvelvoitteita tulee ulottaa myös niille toimialoille, joilla on vesistövaikutuksia ilman varsinaisia ympäristölupavaatimuksia
- Vesitalouslupien pysyvyyssuoja on ymmärrettävästi haaste ja joissain tapauksissa hidastaa toimeenpanoa, mutta samalla vesivoiman tuottajan näkökulmasta se tuo turvaa ja ennustettavuutta tulevaisuuteen. Siksi pidämme vesitalouslupien nykyistä tilannetta vesivoimalaitosten osalta hyvänä, eikä siihen ole mielestämme tarvetta tehdä muutoksia.

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

- Aineistotekstissä ilmenee vain laimeaa aikomusta vaikuttaa metsätalouden tukiin niin, että ne olisivat sidoksissa saavutettuihin vesistövaikutuksiin
- Parempien vesiensuojelumenetelmien toimenpano maa- ja metsätaloudessa voi edellyttää lakimuutoksia
- Metsäkeskuksen hallinnoiman uuden Metka -tuen vaikutusten arviointi vaatii seurantatietoja. Metka -tuen terveyslannoitusehdoissa on esimerkiksi maininta, että "lannoituksen yhteydessä on kiinnitettävä erityisesti huomiota toimenpiteiden vesistö- ja ympäristövaikutuksiin sekä mahdollisten haittojen vähentämiseen", mutta miten tämä käytännössä tapahtuu ja onko seurantaa?
- Yksi selvä kehityskohde on Metsähallituksen metsätalouden Ympäristöopas. Sen tuoreessa versiossa ei vielä ole kunnollista yhteyttä vesienhoidon toimenpiteisiin.
- Uusi CAP-ohjelma ei tue riittävästi ympäristötoimenpiteitä. Orpon hallitusohjelma ei korosta niitä seuraavan, 2027 jälkeisenkään ohjelmakauden valmistelussa. Tämä painotus tulee korjata.
- Metsätalouden ojitukset on muutettava luvanvaraisiksi
- Vesiensuojelu toteutuu tehokkaimmin ketjuttamalla vesiensuojeluratkaisuja vaatimusten ja maanomistajien vapaaehtoisuuden myötä. Metsätaloudessa vesiensuojelu tulee huomioida metsäsertifiointin kriteerien myötä (PEFC päivityksineen)
- Ympäristökorvausjärjestelmän tuen maataloudessa tulee ohjautua enemmän ympäristöhyötyihin eikä hehtaareihin, kuten nyt. Ympäristöhyödyille vastikkeellisten tukien vastuullisuus tulee myös todentaa
- Teknisten ja taloudellisten seikkojen arviointi on tarpeen, jos haitallisten aineiden päästöjen rajoittamiseksi ehdotetaan yhdyskuntajätevesidirektiivin vaatimuksia tiukempia jälkikäsitteilymenetelmiä. Tämä johtuu siitä, että vesipuitedirektiivin mukainen suunnittelu vaatii ennakkointia ja yksityiskohtaista tarkastelua
- Lieventämistoimia suunniteltaessa on myös huomioitava, että vesistövaikutuksen pienentämisellä minimiin voi olla myös muuta haitallista vaikutusta, esim. energiankulutuksen merkittävä lisääntyminen, erilaiset hankalasti käsiteltävät rejektit, jolloin kiertotalouden ja suljetun kierron toteuttaminen voi olla käytännössä ongelmallista.

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

NOSTOT, Veden tilan seuranta ja tilanarvio

- Veden tilan seuranta pidettiin yleisesti tärkeänä osa-alueena. Hajakuormituksen seuranta tulisi vahvistaa.
- Seurannan laajuutta sekä mittauspisteiden lisäämistä toivotaan. Rahoituksen osalta painotus enemmän toimenpiteisiin kuin seurantaan.
- Seurantaan ehdotettiin lisättäväksi vesiluonnon monimuotoisuutta ja tummuvien vesien indikaattoreita.
- Eri tahojen hyödyntäminen seuranta-aineiston keräämisessä nousi useassa lausunnossa esiin.
- Tilanarvion toivottiin perustuvan mittaustuloksiin enemmän kuin arviointeihin tai laskentamalleihin. Myös avoimuutta tilanarvion menetelmistä ja arvioinneista toivottiin. Todettiin, että vesienhoidon sitovuus edellyttää avointa ja aukotonta tilan vaikutusten arviointia.

KOMMENTIT

- Vesien tila-arvion tulisi olla enemmän myös se työkalu, jolla keskeiset kysymykset nostetaan ymmärrettävästi ja konkreettisesti esiin
- Vesienhoidon toimenpiteiden vaikuttavuudesta ei saada riittävää kuvaa ilman riittävää veden tilan seuranta ja arviointia.
- Tilaluokittelun oikeellisuuden ja yhtenevyyden varmistaminen on keskeistä vesienhoitosuunnitelmien päivityksessä. Korostamme tilaluokittelun ohjeistuksen tärkeyttä, sekä itse luokittelun läpinäkyvyyden lisäämistä
- Osin jo pelkillä tulkintojen muutoksilla voitaisiin vaikuttaa vesien tilaa parantavasti. Tässä kohdin toivoisi ympäristöhallinnolta lisää rohkeutta ja vastuunottoa.
- Mitattua tietoa on joissain vesimuodostumissa liian vähän tilaluokituksia varten. Tällöin vesistön tilan puuttuva tieto korvataan arviolla. Tämä ei ole hyväksyttävä lähtökohta, kun luokituksesta voi seurata uuden ympäristöluvan hylkääminen tai olemassa olevan toiminnan kehittämisen merkittävä rajoittaminen.

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

- Seurantatiedon ja uuden ja kertyvän tiedon tavoitteena tulee olla toimijoiden ymmärryksen lisääminen ja vesiensuojelutyön helpottaminen. Tieto tulee ilmaista ymmärrettävästi ja tiedonvälityksen tulee ennen kaikkea johtaa parempaan toimintaan.
- veden laatua tulee seurata jatkuvasti ja kattavasti, jotta nähdään toimenpiteiden vaikutukset eri olosuhteissa ja tarvittaessa pystytään muuttamaan tai kohdentamaan toimia toisin.
- seurantojen jatkuvuuden varmistamiseen ja seurantaverkon täydentämiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota rahoituksen tarvetta arvioitaessa.
- Velvoitetarkkailujen seurantapisteen ei riitä turvaamaan kattavaa pitkäaikaisseurantojen verkostoa
- Valtion tulisikin sijoittaa lisää vesien tilan seurantapistettä kaikenlaisiin vesistöihin ja rahoitus pitkäaikaisiin seurantoihin tulisi varmistaa.
- Seurantatutkimus jää kuitenkin muuten sivurooliin raportissa
- Seurannan jatkuvuuden ongelmat tulee ratkaista erityisesti niillä alueilla, joissa seuranta on perustunut velvoitetarkkailuun ja seurantatietojen analysointiin, kuten turvetuotantoalueilla. Turvetuotannon vähentyessä ja päättyessä tarkkailutietojen kertyminen on vähentynyt tai kokonaan päättymässä ja seuranta katkeaa, vaikka kuormitus jatkuu jälkikäytössäkin. Kokonaisia järviä ja virtavesiä on jäämässä tarkkailun ulkopuolelle ja samalla vesienhoidon seurantajärjestelmän ulkopuolelle.
- Teollinen sektori on laajasti mukana toteuttamassa ja kustantamassa alueellisia yhteistarkkailuja, joista saadaan tärkeää tietoa vesistöjen ekologisen tilan arviointiin. Tätä tarkkailuaineistoa tulisi hyödyntää nykyistä laajemmin ja täysimääräisemmin osana vaikutusten arviointia.
- Teollisuuden kannalta merkittävillä alueilla, kuten Kokkolan edustalla, olisi hyödyllistä laatia ympäristöhallinnon puolesta tarkkailuohjeistus tai jopa -ohjelma, joka sisältäisi tietoa mitä tarkkailuja tarvitaan, kuinka laajalta alueelta, jotta luotettavan luokittelun tekemiseen saataisiin riittävästi aineistoa

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

- Kunnostusten vaikuttavuus jää kyseenalaiseksi ekologisten vaikutusten seurannan puutteen takia. Seurantatutkimus pitäisi olla yksi kiinteä osa vesistöjen hoitoa ja erityisesti vesistöjen kunnostushankkeita
- Hankkeisiin tulee aina sisällyttää ja edellyttää vaikutusten seuranta
- Hajakuormituksen seuranta tulisi vahvistaa tavoitteena saada tietoa sekä hajakuormituksen vaikutuksista että vesiensuojelutoimenpiteiden tehokkuudesta.
- Seurantaan tulee lisätä ja nivoa erityisesti turvemaiden tapahtuva maanmuokkaus ja ojitus, maa- ja metsätaloustoimien määrä ja laatu sekä uusiutuvan energian hankkeiden rakentaminen että turvemaa-ainesten käyttö yhteen.
- Tulisi vahvistaa myös sisäisen kuormituksen seuranta
- Vesien ekologisen tilan luokittelussa on keskeistä ottaa huomioon kaikki vesien tilaa merkittävästi heikentävät vaikutukset sisältäen tummumisen, virtaamavaihtelut sekä rantametsien hakkuiden vaikutukset vesieliöyhteisöihin.
- vesienhoidon vaikutusarvioinnissa tulee kiinnittää tarkkaa ja monipuolista huomiota kohtiin ”luonnon monimuotoisuus” ja ”vesiluonto ja vesiekosysteemit”, jotka kattavat erittäin laajan ja vesienhoidon toimenpiteiden osalta keskeisen vaikutusalueen
- Vaikka vesistöjen tilan kokonaisarviointi perustuu vesien ekologiseen ja kemialliseen tilaan, voisi yhtenä arviointikriteerinä olla vesistöjen hygieeninen tila. Vesistöt ovat tärkeitä yhdyskuntien vesihuollossa, maataloudessa ja virkistyskäytössä, jolloin erityisesti jätevesipäästöillä voi olla kansanterveydellistä merkitystä
- Vesistöjen luonnon monimuotoisuuden seuranta ja sen huomiointia hankkeissa sekä ylipäättään sen merkityksen ja arvon korostamista kaikessa toiminnassa on syytä lisätä.

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

- vesien tummuminen tulee ottaa kaikilla vesienhoitoalueilla tarkasteluun ja mittariksi, sillä se on helppo todentaa myös kansalaistoiminnalla
- luokittelua on edelleen kehitettävä ja humuksen vaikutus vesien ekologiaan tulee sisällyttää ekologisen tilan mittareihin.
- Yksi raakavesien seurannassa keskeinen kysymys on laatumuutosten mahdollisimman aikainen havaitseminen ja sen varmistamiseksi kaikki seurantatieto olisi tärkeää koota ja hyödyntää
- Pohjavesialueiden yhteistarkkailu edesauttaa resurssitehokkaasti kattavan kuvan muodostumista pohjaveden laadusta ja määrästä sekä niiden muutoksista. Vesienhoidossakin pitäisi mahdollisuuksien mukaan edistää pohjavesialueilla toimivien yhteistarkkailua
- korostetaan pinta- ja pohjavesiin kohdistuvien vaikutusten riittävää ja asiantuntevaa arviointia eri tasoilla tehtävässä maankäytön suunnittelussa
- valtion pitäisi osaltaan osallistua nykyistä kattavammin vesien tilan seurantaan
- vesienhoidon yhteistyötahoilla on tutkimus- ja seurantatietoa, jonka saamiseen mukaan tilan arviointiin tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota varsinkin biologisten aineistojen osalta
- seurantojen jatkuvuuden varmistamiseen ja seurantaverkon täydentämiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota rahoituksen tarvetta arvioitaessa.
- Hyvää huonommassa tilassa olevat vesimuodostuvat viranomaiset näkevät riskialueina, joihin ei saisi kohdistua lisäkuormitusta, jolloin jo vähäinenkin teollisesta toiminnasta aiheutuva kuormituslisäys saatetaan nähdä tavoitetilan saavuttamista vaarantavana tekijänä, vaikka arvioidut vaikutukset ovat vähäisiä ja paikallisia. Vesienhoidon tiukka sitovuus saattaa jopa ohjata toimintaa väärin, jos vaikutuskohteiksi pyritään etsimään parhaassa tilassa olevia vesimuodostumia, kun kokonaisvaikutusten kannalta olisi järkevää ohjata toimintaa ja vaikutuksia pääasiassa nykyisiin teollisuuskeskittymiin.

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

- Luokittelun oikeellisuus ja luotettavuus ovat avainasemassa. paikalliset olosuhteet otetaan nykyistä paremmin huomioon. Ilmastomuutoksen vaikutukset vesimuodostuman luonnontilaan ja vertailuarvoihin tulee ottaa nykyistä paremmin huomioon. Luokittelussa käytettävien tarkkailupisteiden tulee kuvata koko vesimuodostuman tilaa. Tarvittaessa tarkkailupisteiden sijainnit sekä vesimuodostumien rajoja tulee voida tarkastaa ja muuttaa.
- Vesimuodostumien luokitteluun käytetyt tiedot pintavesien tilasta ovat osittain olleet puutteellisia tai epäedustavaan dataan perustuvia. Metsäteollisuus näkee, että mitattua tietoa on joissain vesimuodostumissa liian vähän tilaluokituksia varten. Tällöin vesistön tilan puuttuva tieto korvataan arviolla. Tieteellinen näkökulma luokittelussa on hyvin tärkeä.
- tilaluokittelu ja tila-arviot kaipaavat edelleen enemmän läpinäkyvyyttä. Erityisesti tilaluokittelun perusteiden, tulosten ja seurannan osalta läpinäkyvyyttä tulisi parantaa. Kommentointimahdollisuus esimerkiksi sektorikohtaisesti tilaluokittelun periaatteista on hyvä lähtökohta.
- vesipuidedirektiivissä hyväksytään, että osa vesimuodostumista on pysyvästi muuttunut fyysisiltä ominaisuuksiltaan yhteiskunnan kannalta tärkeän ihmistoiminnan, kuten energiantuotannon, seurauksena. Vesivoimalla on merkittävä rooli uusiutuvana sähköntuotantomuotona, ja lisäksi vesivoiman joustokyvyllä on erittäin tärkeä merkitys sähköntuotannon ja -kulutuksen tasapainottamisessa. Voimakkaasti muutetuksi nimeämistä tulee käyttää aina, kun edellytykset sille ovat olemassa
- Vesistön tilatavoitteet tulee asettaa saavutettavissa olevalle tasolle ja huomioida tilatavoitteen saavuttamiseen kuluva aika realistisesti. Tästä syystä vesistön tilaa tulisi arvioida pidemmällä aikavälillä, ja se on huomioitava toimenpideohjelmaa laadittaessa.

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

NOSTOT, Veden hydrologisen kierron kokonaisuus

- Aiheen nosto koettiin pääsääntöisesti erittäin tärkeäksi, varsinkin kun on jäänyt aiemmin vähemmälle huomiolle ja ilmastonmuutos luo ääri-ilmiöineen painetta hydrologisen kierron tarkastelulle
- Aiheesta kaivataan lisää tutkimustietoa
- Pohjavesien suojelusuunnitelmiin peräänkuulutettiin päivitystä ja tarkempaa säännöstelyä suunnitelmien päivittämisestä
- Maankäytön suunnittelu koettiin tärkeäksi osa-alueeksi pohjavesien suojelussa

KOMMENTIT

- Hydrologisen kierron kokonaisuuden tärkeyttä ei voi liikaa korostaa nykyisissä olosuhteissa, joissa säiden ääri-ilmiöt sateineen ja lämpötilaeroineen ovat tuoneet tilanteeseen paljon uusia muuttujia, joita ei ole vielä muutama vuosi sitten ole osattu ottaa huomioon suunnitelmissa tai päätöksissä.
- Pohjavesi-pintavesiyhteyden esille nostaminen on hyvä ja tärkeä asia, ja tämä ei aiemmin vesienhoidon suunnittelussa ole selkeästi ollut esillä
- Ennen kuin asiaa voidaan tarkastella laajemmin vesienhoidon suunnittelun osana, tulee aihepiiristä saada lisää tutkimustietoa. Tietoa tarvitaan lisää niin itse ilmiöstä kuin toimista, joilla mahdollista ongelmaa voidaan vähentää.
- Tarvitaan lisää tutkimustietoa sekä ilmiöstä että toimista, joilla ongelmaa voidaan vähentää.
- Vesienhoitoalueen pohjavesimuodostumista tarvitaan entistä monipuolisempaa ja tarkempaa hydrogeologista tutkimustietoa
- Tietopohja tärkeistä ja vedenhankintaan soveltuvista pohjavesialueista tulee nostaa riittävälle tasolle selvittämällä pohjavesimuodostumien rakennetta, tarkentamalla pohjavesialueiden rajauksia ja mallintamalla pohjaveden virtauskuvaa. Alueella on kuitenkin edelleen vielä vähintään useita kymmeniä vedenhankinnalle tärkeitä pohjavesialueita, joiden geologiasta ja pohjavesiolosuhteista ei ole riittävästi tietoa.

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

- Kannatamme pohjaveden suojelusuunnitelmien päivittämistä ottaen huomioon myös ilmastoriskit sekä yhteistarkkailujen laajentamista
- Riskipohjavesialueiden osalta tulee tehdä vertailua muuhun maahan nähden
- Pohjavesien suojelusuunnitelmille ei ole säädetty lakisääteistä päivittämissykliä. Tämä olisi perusteltua
- Raportissa esitettyjä suuntalinjoja ja toimenpiteitä pohjavesien suojelemiseksi ja niiden tilan parantamiseksi/ylläpitämiseksi voidaan pitää pääosin oikeina ja toteuttamiskelpoisina.
- Riittävien resurssien varaaminen kunnissa ja valtionhallinnossa pohjavesien suojeluun ja siihen liittyviin hankkeisiin on tärkeää, jotta tarvittavat toimenpiteet konkretisoituvat
- Pohjavesimuodostumat on pyrittävä myös saamaan entistä kiinteämmäksi osaksi maankäytön suunnittelua ja suunnittelun pitäisi olla pohjavesiriskejä ennalta ehkäisevää
- Maankäytön suunnittelu on merkittävä tekijä pohjavesien laadullisen ja määrällisen tilan turvaamisessa ja tämä pitää nostaa vesienhoidon keskeisissä kysymyksissä ja jatkossa vesienhoidon suunnittelussa painokkaasti esiin ja varmistaa kaikkien tarvittavien tahojen tietoisuus asiassa
- Pohjavesi- ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen vesienhoitoalueella yhteensovittaminen edelleen tarpeen monella läntisen vesienhoitoalueen pohjavesialueella
- Pilaantuneiden maa-alueiden puhdistamiseen tarvitaan edelleen rahoitusta
- Hulevesien hallinta ja rakentamisen vaikutus pohjaveden muodostumiseen on otettava huomioon jo maankäytön suunnittelussa
- pohjavesi- ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen vesienhoitoalueella edelleen tarpeen monella läntisen vesienhoitoalueen pohjavesialueella

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

- pilaantuneiden maa-alueiden puhdistamiseen tarvitaan edelleen rahoitusta
- Pohjavesialueet tulee suojata vähimmäisetäisyyksin eikä tuuli- tai aurinkoenergian hankealueita tule sijoittaa pohjavesialueille tai niiden välittömään läheisyyteen.
- Pohjavesien suojelu on huomioitava suunniteltaessa mm. väylänpitoon ja liikenteeseen liittyviä toimenpiteitä.
- Pidetään pinta- ja pohjavesien välistä hydrologista yhteyttä vaikeaselkoisena ja vaikeasti avautuvana. On varsin epäloogista vaatia parempaa kohdentamista, mutta samassa asiakirjassa esittää toimia myös pohjavesialueiden ulkopuolelle.

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

NOSTOT, Yritysvastuu

- Yritysvastuussa nostettiin esille aiheuttajan vastuuta.
- Toisaalta myös tuotiin esille, että joissain tilanteissa poikkeaminen veden tilan tavoitteista on välttämätöntä, jotta yritystoiminta on mahdollista.
- Valvonnan merkitystä korostettiin
- Uusien yritys- ja energiantuotantomuotojen vesivastuullisuus

KOMMENTIT

- Aiheuttajan vastuuta tulee korostaa.
- Vesiensuojelutoimien tulee olla pakollisia.
- Kaikkein kuormittavimmat alueet ovat tiedossa, ja tehokkaiden vesiensuojelutoimien käyttäminen vähintään näillä alueilla tulee olla elinkeinotoiminnan ehtona.
- Kannatamme yritysten vesivastuullisuuden kehittämistä sillä edellytyksellä, että kustannukset kompensoidaan alkutuotannolle täysimääräisesti.
- Ennaltaehkäisevän valvonnanparantamisen avulla suuret teollisuusyritykset kantamaan ympäristövastuu
- Maatalouden toiminnanharjoittajat tulee enenevässä määrin rinnastaa muihin yritystoimijoihin ja ympäristölupien tulee sisältää myös vaikutusten tarkkailu
- Toiminnanharjoittajien kannalta on tärkeää, että on mahdollisuus poiketa ympäristölaatutavoitteista joissain tilanteissa, kun siihen on perusteet

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

- Tarkasteluun olisi suotavaa ottaa myös yritysten vapaaehtoisen, yhteiskuntavastuullisen toiminnan edistäminen. Yritysten kiinnostusta voitaisiin herätellä pohjavesialueiden ohella myös laajemmin vesienhoitoa ja muuta luonnon tilan hoitoa kohtaan. Pirkanmaan liitto uskoo, että kiinnostusta tähän on olemassa, mutta uusien toimintamallien luominen, sekä toimien koordinointi ja suuntaaminen vaatisi panostusta ympäristöhallinnossa
- Yritysten pistekuormituksen osuus kokonaiskuormituksesta voi olla pieni, jolloin suurikin rahallinen satsaus yrityksen päästöjen pienentämiseksi on valuma-alueen kokonaiskuormituksen vähentämisen ja vaikuttavuuden kannalta helposti merkityksetön. Todennäköisesti on kustannustehokkaampaa vähentää kuormitusta valuma-alueelle suunnatuilla toimilla, kuin tehdä merkittäviä investointeja, jotta saataisiin poistetuksi viimeisetkin ravinne- ja metallikilot teollisuuden päästöistä. Keinojen ja toimien pitäisikin olla joustavampia, jotta luvan myöntäminen olisi mahdollista.
- onkin harmillista, että esimerkiksi valtion tukemissa hankkeissa yritysten osallistumiselle on esiintynyt esteitä EU:n valtiontukisäännön ja niin kutsutun de minimis -tuen takia
- Maankäytön, rakentamisen, teollisuuden ja energiantuotannon paineet ovat myös muutoksessa ja niihin tulisi kyetä reagoimaan tehokkaammin ja oikea-aikaisesti. Lisäksi kaikkien kuormitusta aiheuttavien tahojen on tunnustettava toimintakulttuurien ja vastuullisen toiminnan valtava merkitys

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

- Neuvonnassa ja ohjauksessa tulee huomioida myös uudet maankäyttäjät, kuten uusiutuvan energian toimijat, joiden tulee huomioida hydrologiset asiat. Näiden toimijoiden aiheuttamat vesistökuormitukset eivät saa siirtyä maa- ja metsätaloussektorin vastuulle
- Elinkeinotoiminnan mahdollisuuksia ei tulisi ratkaista vanhentuneen aineiston pohjalta. Jos tutkimustietoa ei ole tai se on hyvin hajanaista tai vanhaa, on se tuotava selkeästi arvioinnissa esiin.
- Vanhojen aineiden osalta aikataulujen yhteensovittaminen on erityisen haastavaa (vesilaitokset)
- teollisuuden ja sen vaikutukset raakavesien pilaantumisen kannalta tulee nostaa vahvasti esiin, sillä teollisuuden päästöt ovat yksi merkittävä raakavesiin kohdistuva uhka (vesilaitokset)
- Vesilaitosnäkökulmasta erityisen täyksi mahdollinen ratkaisu on, että vesienhoidon suunnitelmissa ja erikseen laadittavissa prioriteettiaineita (vesihuolto) koskevissa toimenpidesuunnitelmissa tarkastellaan ennakoivasti vesistöjen laatua ja myös vesistöjen laadun parantamiseksi mahdollisesti käytettävien toimien teknistä ja taloudellista toteutettavuutta. Selvitysten pohjalta olisi mahdollista tunnistaa sellaiset tilanteet ja alueet, joissa lievennetyt ympäristötavoitteet ovat tarpeen asettaa. On myös tunnistettava tilanteet, joissa tilatavoitteita ei ole mahdollistakaan saavuttaa ja mahdollistettava tällöin perustellusti tavoitteista poikkeaminen
- tärkeää olisi tunnistaa sekä tapauskohtaisesti että kansallisella tasolla merkittävimmät ja ongelmallisimmat päästölähteet viemäriin ja kartoittaa keinot päästöjen vähentämiseen esimerkiksi hyvien käytäntöjen, laajennetun tuottajavastuun, paikallisen esikäsittelyn tai aineiden korvaamisen keinoin

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

NOSTOT, Rahoitus

- Yleisesti koettiin, että pelkkä tukijärjestelmien haasteiden poisto, rahoituksen kohdentaminen ja lisääminen ei riitä, vaan painopiste on kohdistettava vaikuttavimmille alueille ja valuma-alueelle
- Rahoituksen priorisointi, pitkäkestoisuus, riittävyys sekä omavastuuosuuden suuruuden kohtuullisuus nousivat toistuvasti palautteissa esiin
- Markkinoilta tulevaa rahoitusta ehdotettiin usein: rahoitus vesiensuojelun toimenpiteisiin tulisi koko tuotannon arvoketjulta

KOMMENTIT

- pitkäkestoisen ja kohdennetun rahoituksen merkitys niin valuma-alue- ja aluelähtöisissä toimenpiteissä kuin teknistieteellisten toimenpiteiden innovoinnissa ja kehittämisessä.
- rahoitusta tulee pyrkiä kohdentamaan entistä enemmän myös käytännössä tehtävään vesiensuojelutyöhön
- rahoitukseen tulee hyväksyä seurantakustannuksia, mikäli hankeaika mahdollistaa järkevän seurannan
- Toimeenpanon rahoitukseen tulee osallistua niin toiminnanharjoittajan kuin valtionkin.
- Rahoitus tulee turvata jatkossa myös pienille toimijoille, joilla ei ole resursseja suuriin omarahoitusosuuksiin.
- riittävän rahoituksen ja resurssien turvaaminen sisältää rahoitushakujen yksinkertaistamista ja omarahoitusosuuksien kohtuullistamista paikallistasolla
- Toimenpiteiden kohdentaminen suurimman vaikutuksen mukaan tukee yhteiskunnallisesti järkevää resurssien käyttöä.
- Vesiensuojelutoimia ja rahoitusta tulisi kohdistaa etenkin alueille, joilla on korkea kuormitusriski.
- Suojeluyhdistysten omarahoitusosuutta tulee pienentää. Neuvontaorganisaatiot voisivat tukea yhdistyksiä hankkeista tulevan hallinnollisen taakan hoidossa

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

- Luotettavan seurantatiedon varmistamiseksi seurantoihin käytettävää rahoitusta ei tule vähentää nykyisestä.
- Pelkästään esimerkiksi tukijärjestelmien haasteiden poisto tai rahoituksen kohdentaminen ei auta, jos tarpeellisia kohteita ei tunnisteta tai toimet kohdistuvat vähemmän vaikuttaville alueille tai itse toimenpiteet eivät ole tehokkaita.
- rahoitushakuja suunniteltaessa ja toteutettaessa tulisi huomioida, että rahoitusta olisi saatavilla jo heti hankkeen alusta eikä niin, että rahoitus maksetaan kokonaisuudessaan ns. jälkikäteisesti.
- rahoitusta tulee olla mahdollista hakea valtakunnallisiin/alueiden välisiin hankkeisiin nykyistä sujuvammin. Rahoitusta tulee myöntää toimenpiteiden toteutuksen lisäksi myös koulutus-, neuvonta- ja viestintähankkeisiin
- on tärkeää kehittää uusia rahoitusmalleja, joilla osallistetaan yrityksiä, yksityishenkilöitä ja säätiöitä ym. vesienhoidon toimenpiteiden toteutukseen
- maa- ja metsätalouden korvausjärjestelmät tulee pitää erillisinä, mutta on tärkeää, että niitä voidaan käyttää sujuvasti rinnakkain valuma-alueella tehtävän vesiensuojelun tehostamiseksi
- Yhdyskuntien vedenhankinnan ja vesiensuojelun alueilla vesienhoidon toimenpiteitä on toteutettu jo ensimmäisellä ja toisella vesienhoitokaudella tehokkaasti. Siksi yhdyskunnille osoitettavien lisätoimenpiteiden kustannushyötysuhdetta pitää tarkastella huolellisesti.
- osalta keskeisin vesienhoitoa tukeva rahoituslähde on Euroopan yhteinen maatalouspolitiikka eli CAP. maatalouden kannattavuus on heikko, joten nyt onkin välttämätöntä löytää maatalouden vesienhoitoon myös uusia rahoituslähteitä.
- Yhteiskunnan maksamien korvausten lisäksi tarvitaan toimiva järjestelmä, joka saa rahoituksensa markkinoilta. Vesiensuojelutyö tulisi ulottaa aina ruoka- ja vientiohjelmiin saakka. Maa- ja metsätalouden vesiensuojelun kustannukset tulee jakaantua koko arvoketjuun
- yksityisen rahan saaminen hankkeisiin esimerkiksi luontoarvokauppaa hyödyntämällä. Näin kustannuksiin saataisiin mukaan muutkin kuin julkinen puoli ja maanomistajat. Pakko ja tiukka sääntely estävät vapaaehtoisuuteen perustuvien markkinoiden syntymisen ja toiminnan
- EU:n ennallistamisasetus olisi oiva rahoituskanava vesistöjen kunnostuksiin
- Mahdollisia rahoittajia voivat olla julkiset rahoittajat, yritykset, säätiöt Suomessa ja ulkomailla sekä EU.

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

- aluksi EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tuilla kompensoitiin CAP-reformeissa toteutettuja tuottajahintojen alennuksia, mutta vuosien kuluessa EU-tukien saamisen ehtoihin on lisätty vesienhoitoon (ja muihin ympäristöasioihin) liittyviä osin pakollisia ja osin vapaaehtoisia toimenpiteitä. Viljelijän näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että maatalouden tuottajahintojen alentamisen kompensaatiot ovat muuttuneet suurelta osin ympäristötoimenpiteistä maksettaviksi kustannuskorvauksiksi. Tämän seurauksena maatalojen taloudelliset edellytykset tehdä nykyistä enemmän erilaisia ympäristötoimia ovat varsin huonot, ellei esitettävälle toimenpiteille löydy uutta rahoitusta
- Helmi-ohjelma on niin ikään otettu hyvin myönteisesti vastaan. On erittäin tärkeää, että näiden ja muiden vastaavien ohjelmien rahoitus turvataan
- Ilmastomuutoksen myötä lisääntyneet talvikauden huuhtoumat, vesien tummuminen ja lämpötilan nousu heikentävät vesien tilaa. Tämä vaatii maanviljelijöiltä sopeutumista ja lisätoimenpiteitä kuormituksen hallitsemiseksi, mikä voi tuoda lisää kustannuksia ja työtaakkaa. Maatalouden kannattavuus ei kuitenkaan mahdollista kustannuksien nousua. Lisääntyvä työkin on jo vähän kohtuutonta – kuinka paljon yhden väestöryhmän varaan lasketaan. Ruuan hinta kun ei saisi nousta.
- Rahoituspohjan säilymiseen tulisi panostaa eri hallituskausien välillä, jotta asiantuntemusta alueellisille toimenpiteille ei tarvitsisi vuorotellen rakentaa uudestaan ja näivettää hallituskausien vaihtuessa
- Rahoituksen vahvistamiseksi kannattaisi hahmotella Helmi-ohjelman kaltaista, useamman hallituskauden ylittävää rahoituspakettia, jossa varmistetaan hankkeiden pitkäjänteisen rahoituksen lisäksi tarvittavien ammattimaisten vesienhoidon edistämisorganisaatioiden koko maan kattavan verkoston kehittämistä ja olemassa olevien toiminnan hankerahoituksesta riippumatonta vakauttamista.
- suuri vesienhoitoa hidastava tekijä on vesienhoidon tukijärjestelmien riittämättömyys ja pitkäjänteisen rahoituksen puute. Siksi on hieman hämmentävää, että osiossa tärkeäksi nostetaan vain seurannan rahoituksen turvaaminen.
- Lainsäädännön kehittämisen tarpeellisuus tulee tunnustaa maa- ja metsätalouden vesistövaikutusten ohjaamisessa, aivan niin kuin työohjelmassa on tehty yritystoiminnan kohdalla.
- Markkinalähtöistä rahoitusta tulee kehittää erilaisten korvausjärjestelmien lisäksi
- Vesien suojeluhyötyjen mittaamista tulee kehittää, jotta vesiensuojeluhyötyjä saadaan myös arvotettua markkinalähtöisten mallien mahdollistamiseksi. Rahoitusjärjestelmiä on jo kehitetty tutkimustietoon perustuen. (esim. Kemera ja Metka)
- Jatkossa avustusta esim. pohjavesialueiden suojelusuunnitelmien tai harjurakennetutkimusten laatimiseen myönnetään vain kunnille, kuntayhtymille/-yhtiöille tai yleishyödyllisille yhdistyksille, mikä osaltaan luo rajoitteita hankkeiden toteuttamiselle. Vesienhoitoalueen kuntien ja vesilaitosten mahdollisuudet ja halukkuus esim. pohjavesihankkeiden toteuttamiseen on vähentynyt viime vuosina selkeästi, koska toimijat kokevat, ettei niillä ole riittäviä resursseja niiden toteuttamiseen. Tämän vuoksi uusien yhteistyömuotojen ja rahoituskanavien kehittämiseen tulee panostaa jatkossa entistä enemmän.

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

KÄYTÄNNÖN EHDOTUKSET

- vesienhoidon suunnittelu ja toteutus **tulee pyrkiä integroimaan nykyistä vahvemmin osaksi maakunnallista suunnittelu- ja kehittämistyötä** ja tähän näkökulmaan on vesienhoidon suunnittelussa ja käytännön toteutuksessa hyvä kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Samalla on hyvä kiinnittää huomiota siihen, että **vesienhoidon yhteys alueidenkäytön suunnitteluun** koskettaa kaavatasoja.
- **Valtionhallinnon ulkopuolisia asiantuntijatoimijoita tulee entistä enemmän ottaa mukaan asioiden valmisteluun.** Alueellisilla vesiensuojeluyhdistyksillä on paljon valuma-aluekohtaista tietoa vesistöistä ja veden laadusta, ja ne voivat olla mukana vesiensuojelutoimenpiteiden suunnittelussa siten, että toimia voitaisiin kohdistaa mahdollisimman kustannustehokkaasti eri alueille
- Vuosittain **tulvien alle jäävien peltojen ja eroosioherkkien rinnepeltojen muuttamista suojavyöhykkeiksi tulisi tukea riittävällä rahallisella panoksella**, jotta valuma-alueella olisi luontaisia tulvatasanteita ja puskurikykyä voimakkaille säätilojen muutoksille.
- Kovin tulvaherkkiä maita ei saisi ylipäättään viljellä
- Voisiko laatia **vesistökohtaisen vesiensuojelusuunnitelman pohjavesien suojelusuunnitelman tapaan**, jos sellaisia ei ole laadittu?
- **koulutuksessa on huomioitava myös oppilaitokset, joissa koulutetaan tulevaisuuden ammattilaisia**
- **Hankkeiden seuranta**a voisi toteuttaa yhteistyössä oppilaitosten kanssa.

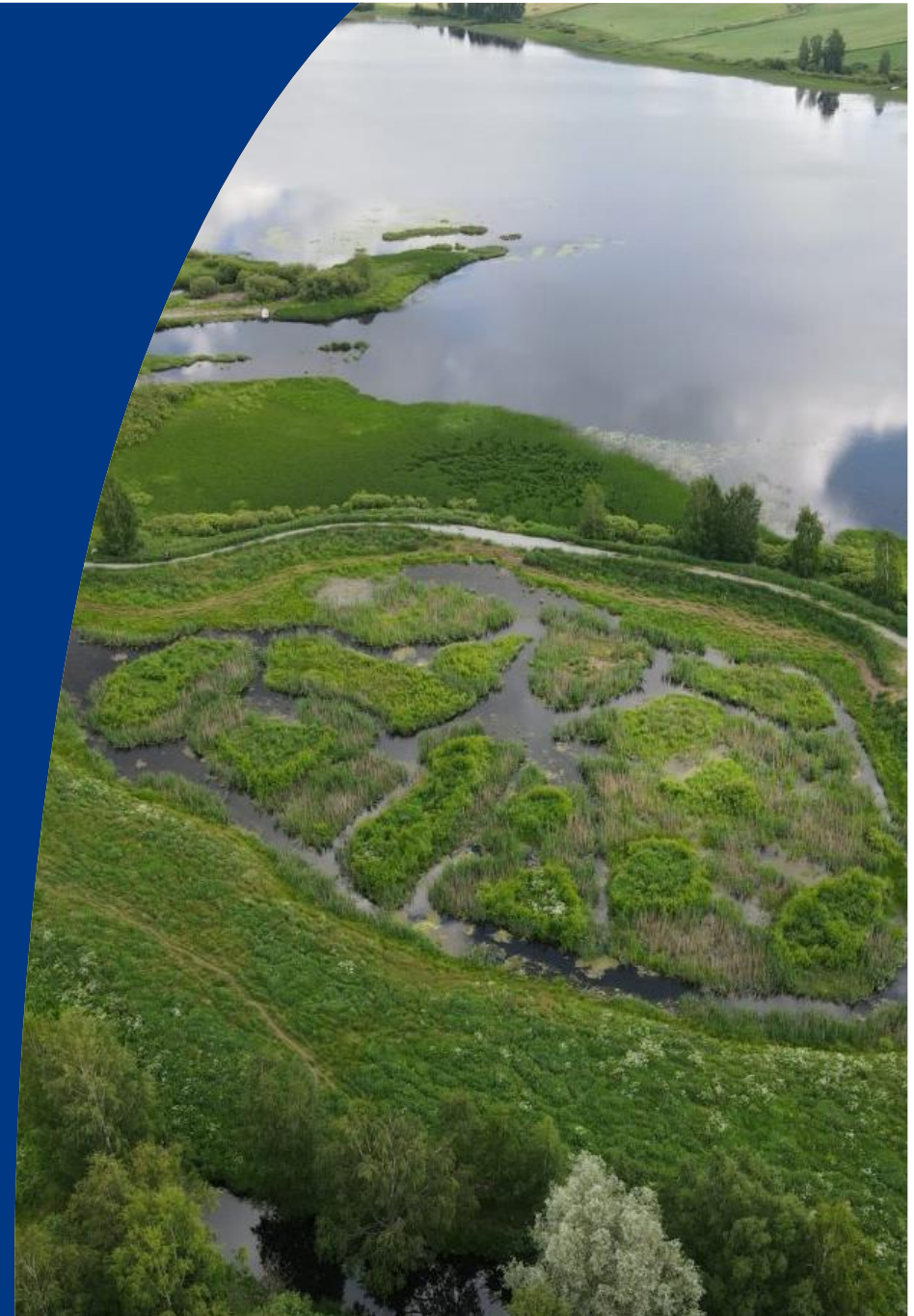
1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

- **Maanomistajat mukaan hankkeisiin alusta alkaen**, maanomistajatietojen hankkimiseen ja yhteydenottoihin on käytettävä rahaa ja aikaa alussa, johtaa lopulta hyvää tulokseen ja esimerkkejä tästä on mm. Vanajavesikeskuksen kautta, HAMKin hankkeissa.
- **Vesistöjen painoarvoa tulee jatkossa korostaa maakuntakaavan laadinnassa** sekä vesiensuojelun että luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi.
- **toimenpiteiden suunnitelmissa ja toteutuksissa pitäisi olla selkeä numeerinen tavoite**, jonka toteutumista pitäisi seurata järjestelmällisesti.
- **kokonaisvaltainen opas ohjaamaan/neuvomaan erityisesti kasvupainealueilla sijaitsevien pohjavesien suojelua**. Siinä käsiteltäisiin, että mitä asioita kaupunki/kunta voi viedä eteenpäin ja mitkä asiat vaativat yhteistyötä sekä annettaisiin ohjeita seurantaan (mm. pohjaveden muodostumiseen vaikuttavat tekijät, joihin voidaan esim. maankäytöllä vaikuttaa, esim. viherpeitteisyyden/maanpinnan läpäisevyyden seuranta)
- tarvitaan KIPSI-hanketta vastaavia **toimenpidepaketteja myös muille maanparannusaineille ja vesienhoitotoimenpiteille**, kuten rakennekalkin ja kuidun levittämiseksi, jotta viljelijät voivat valita parhaiten peltoihinsa sopivan vaihtoehdon.
- **Ravinteiden poistamisen mahdollisuuksia vesistöistä ja niiden hyödyntämistä kiertotaloudessa lannoitteena** pelloilla tulisi tarkastella innovatiivisesti
- jonkin verran **päällekkäisyyttä ja ristikkäisyyttä** on myös Helmi-hankkeissa ja Metka-hankkeissa
- Tulisi varmistaa, että eri hallinnonalojen lainsäädäntö, **suunnitelmat, ohjaavat asiakirjat ja mahdolliset avustukset eivät ole ristiriidassa** vesihoitosuunnitelmien tavoitteiden kanssa.
- **Metsätalouden uusi kannustejärjestelmä Metka** tarjoaa mahdollisuuksia metsätalouden vesiensuojeluun ja suometsien kokonaisvaltaiseen hoitoon.

1. Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen ja kohdentaminen

- Pohjavesiseurannan ja pohjavesialueiden vesienhoitotavoitteiden toteutumisen kannalta on tärkeää panostaa riittävästi **myös tietojärjestelmien ja niiden sisällöntuoton kehittämiseen sekä aineistojen ajantasaisuuteen** (esim. Povet ja Notto), mikä puolestaan lisää tietojen saatavuutta ja käytettävyyttä eri toimijoiden välillä
- **Biokierron ratkaisut** tukevat keskeisesti keinoja, joiden avulla pystytään vaikuttamaan vesien tilaan, ylläpitämään luonnon monimuotoisuutta, hallitsemaan valuma-alueen vesi- ja kuormitusmääriä, parantamaan eri vesitaloudesta riippuvaisten sektorien kuten maa- ja metsätalouden kykyä sopeutua ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ja samalla mahdollisuuksien mukaan myös hillitsemään samaisten sektoreiden ilmastovaikutuksia.
- Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmien laatimisen ja päivittämisen lisäksi on keskeistä varmistaa, että **suunnitelmat otetaan nykyistä vahvemmin huomioon eri toimijoiden toiminnassa ja myös maankäytön suunnittelussa**
- Yksi esimerkinomainen ratkaisumalli voisi olla, että **rajallisten, tarkasti priorisoitujen kohteiden tehokkaasti läpivietäville projekteille nimetään selkeä projektijohto ml. projektin raportointi, jotta kansallisella tasolla päästään oppimaan hyvistä toimintatavoista ja valmiista teknisistä suunnitelmista**. Toimintamallista hyvin toimiva esimerkki on Iijoki-sopimus (<https://micropolis.fi/projekti/iijokisopimus/>).
- Seurantatietojen analysoinnin ja koostamisen avuksi tulee kehittää **paikkatietoaineistoja, digitaalisia karttasovelluksia, aineistojen hakusovelluksia ja esimerkiksi tekoälypohjaisia sovellusmenetelmiä siten, että poikkeavista arvoista koostettu automaattinen raportti on tilattavissa avoimena aineistona**. Vesienhoidon suunnittelua ja toteutusta tulee voida suunnitella käyttöön suunnitellulla alustalla ja se tulee olla eri yhteistyötahojen käytettävissä vesienhoitohankkeissa.
- Ennallistaa tuottamattomia **jouto- ja kitumaita**
- Tehdä yhteistyötä **isojen metsätoimijoiden** kanssa
- Valtion takaamat kunnostuslainat, omavastuuosuuden pienentäminen
- ELYn ja kuntien yhteistarkastukset ja informaatio-ohjaus -> tiedonkulku vesienhoitoa koskevasta lainsäädännöstä ja vesienhoidon tavoitteista
- Kunnostamisavustuksia suuremmille valuma-aluehankkeille. Yhteishankkeet kuntien, maanomistajien, asiantuntijatahojen ja yrityssektorin kanssa

Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

2. Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

NOSTOT

- Valuma-aluelähtöisyys ja sen kokonaisuuden huomiointi koettiin laajasti erittäin tärkeäksi osa-alueeksi ja työkaluksi kuormituksen hallinnassa.
- Erilaisia paineita valuma-alueilta tuotiin esiin maa- ja metsätalouden lisäksi. Nostetiin esille, ettei paineiden hallinta saa kohdistua vain luvanvaraisiin toimijoihin, vaan tulee kohdistua tasapuolisesti kaikkiin kuormitusta aiheuttaviin toimijoihin
- Maa- ja metsätalouden edustajat korostivat jo tehtäviä toimenpiteitä ja uusia tehtyjä muutoksia standardeihin ja ohjauskeinoihin. Tuotiin myös esille taloudelliset haasteet: vaikka tahtoa löytyisi kuormituksen vähentämiseen, taloudellisesti se ei ole mahdollista.
- Koettiin, että vesiensuojelutoimenpiteitä ymmärretään ja niitä on vakiinnutettu osaksi toimenpiteiden suunnittelua maankäytön- ja viljelyn osalta, toisin kuin materiaalissa esitettiin.

KOMMENTIT

- Valuma-aluelähtöinen suunnittelu on kannatettavaa. Tämä mahdollistaa monen näkökulman yhdistämisen ja toimivan kokonaisratkaisun etsimisen osaoptimoinnin sijaan
- vesienhoitoa tarkastellaan kokonaisuutena, joka kattaa erilaiset vesistötyypit, erilaiset tilanparannuksen tarpeet ja näiden väliset kytkökset, ja sekä eri kuormitusta aiheuttavat sektorit että erilaiset vesistöjen ja niiden tarjoamien ekosysteemipalveluidenkäyttäjryhmät.
- Ongelmat kasvavat, mutta myös eriytyvät valuma-alueidensa mukaan.
- Valuma-alueella tehtävän työn tulee sisältää monipuolisesti vesienhoidon, metsänhoidon ja ennallistamisen toimenpiteitä sekä paikallisten asukkaiden osallistamista.
- Vesien tummuminen on huomionarvoinen ongelma koko maassa ja siihen tulee pyrkiä vaikuttamaan valuma-aluetyössä.
- Vesienhallinnan tulee kattaa valuma-alueen kaikki maankäyttömuodot, ei esimerkiksi hakea ratkaisuja luvanvaraisten toimialojen tai metsätalouden vaatimuksia kiristämällä.

2. Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

- Metsänhoidon suosituksiin ovat sitoutuneet käytännössä kaikki metsäalan toimijat. Esimerkkinä vaikuttavuudesta voidaan todeta vaikkapa uudisojitusten loppuminen käytännössä kokonaan sekä kunnostusojitusten määrän radikaali väheneminen
- kokonaistarkastelu on suositeltavaa. Tällöin hakkuiden ja ojien kunnostuksen ohella otetaan huomioon myös vesiensuojelutoimenpiteiden toteutus sekä mahdollinen kohteiden ennallistaminen ja vapaaehtoinen suojelu. Suositeltavin toteutustapa on valuma-aluelähtöinen useiden maanomistajien yhteishanke, johon tulee pyrkiä.
- kaikilla humuskuormituksen aiheuttamilla muutoksilla on myös seurannaisvaikutuksia, jotka voivat muuttaa koko meriekosysteemiä ja heikentää sen tarjoamia ekosysteemipalveluita merkittävästi. Tämän takia humuskuormituksen hillitsemiseen on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota.
- Sulfaattimaa-, turve-, ja pohjavesikysymykset on tuotu suunnittelussa kokonaisuutena hyvin esille
- Raakavesien pilaantumisen vaaran ehkäisemiseksi esimerkiksi maa- ja metsätalouden sekä turvetuotannon osalta pitää jo keskeisissä kysymyksissä nostaa esiin konkreettisia esimerkkejä tarvittavista tehostamistoimenpiteistä. Myös teollisuuden ja sen vaikutukset tulee nostaa vahvasti esiin, sillä teollisuuden päästöt ovat yksi merkittävä raakavesiin kohdistuva uhka
- On myös hyväksyttävä se tosiasia, että ruokaa ei voida tuottaa ilman ympäristökuormitusta. Mikäli toisenlaista mielikuvaa pyritään tietoisesti luomaan tilanteessa, jossa maatalouden kannattavuus on todella heikkoa, johtaa se maataloustuotannon loppumiseen ja sitä kautta ruokahuollon ja ympäristökuormituksen ulkoistamiseen. Syyttelemällä ei tilanne parane.
- maataloudesta aiheutuvaa hajakuormitusta tulee pyrkiä hillitsemään kuormituksen syntysijoilla
- valuma-aluekohtaisessa tarkastelussa huomioitaisiin maa- ja metsätalouden lisäksi myös valuma-alueille sijoittuvat muut toiminnot ja maankäyttömuodot, sillä useimmat syyt, etenkin pintavesien heikkoon tilaan, johtuvat valuma-alueille sijoittuvasta vaihtelevasta toiminnasta ja niiden aiheuttamasta kuormituksesta

2. Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

- Toimintaympäristö, mm. maataloudessa, on varsin erilainen vesienhoitoalueen eri osissa
- puutteena, että maataloutta koskevat kuormitusmallit eivät ota huomioon pellon viljelytapaa ja viljelyssä tehtyjä vesienhoitotoimia. Eli yksinkertaistaen, mikäli peltoa ei poisteta maatalouskäytöstä, mallit antavat vuodesta toiseen samoja lukuja riippumatta maataloudessa tehdyistä toimenpiteistä. kuormituksen arvioinnissa käytettäviä laskentamalleja ja tutkimusaineistoja tulisi kehittää
- lannoitemäärien jatkuva vähentäminen ja maan ravinnevarastojen köyhdyttäminen näkyy jo satomäärien ja laadun heikentymisenä ja uhkaa peltoviljelyn järkevyyttä
- puutteena, että Itämeren tilaa koskevassa keskustelussa Suomen arvioituja kuormituslukuja ei yleensä suhteuteta muiden Itämeren maiden kuormituslukuihin
- dokumentti keskittyy hyvin voimakkaasti maa- ja metsätalouteen. Tampereen kaupunkiseudulla asuu kuitenkin reilusti yli 400 000 ihmistä ja alueella on runsaasti palveluja sekä teollisuutta. Luulisi, että suurilla kaupungeilla ja kaupunkialueilla olisi vaikutusta vesiin ja niiden tilaan. Sen soisi näkyvän myös vesienhoidon suunnitelmia tehdessä etenkin, kun suurten kaupunkien jälkeen vesien tila näyttäisi heikentyvän
- näkee nykyisen toimintaympäristön haasteellisena, kun pistekuormittajiin kohdistuu aiempaa enemmän vaatimuksia, vaikka pistekuormittajien rooli vesistöihin vaikuttavana tekijänä on alle 10 %.
- Epäilemme ettei peltojen vesitalouden järjestämisestä uusissa ilmasto-olosuhteissa ole riittävästi tutkimusta?
- Osakaskuntien yhdistymisen esteinä ovat yhdistämistoimitusten rahoituksen riittämättömyys sekä kartta- ja paikkatietojen saaminen toimituksissa vaivattomasti käyttöön ja hallintaan. Osakaskuntien yhdistämistoimituksista on tehtävä nykyistä vaivattomampia tukemalla toimituksia sekä helpottamalla tietojärjestelmien saamista toimitusten käyttöön

2. Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

NOSTOT, kohdentaminen ja koordinointi

- Riittävän koordinaation katsottiin olevan merkittävimpiä tekijöitä valuma-aluelähtöisen vesien ja kuormituksen hallintaan vaikuttava tekijä
- Kokonaisuuden hallinta vesiensuojeluratkaisujen kehittämiseksi ja toteuttamiseksi. Ehdotettiin esimerkiksi vesienhoitohankkeiden ryhmittelyä laajemmiksi kokonaisuuksiksi valuma-aluelähtöisesti
- Myös ottaa huomioon eri intressiryhmien tarpeet ja tavoitteet, sekä huomioida myös muut näkökulmat, kuin vain vesiensuojelu
- Hajakuormitus ja pistekuormitus: molempien tasapuolinen huomioiminen. Toisaalta myös kommentteja hajakuormituksen nostamisesta keskiöön

KOMMENTIT

- Toimijatahojen välinen yhteistyö valuma-alueella ei ole riittävää ja valuma-aluekohtainen koordinaatio puuttuu eikä toimenpiteiden kohdistuminen nykyisellään riipu kuormituksen suuruudesta, vaan halukkuudesta vapaaehtoiisiin toimiin eli toimijoiden ympäristötietoisuudesta, -vastuullisuudesta ja aktiivisuudesta
- Koordinoiville tahoille ja hankevetäjille koulutusta rahoituslähteistä ja niiden hyödyntämisestä
- Valuma-aluesuunnittelussa pitäisi vahvistaa ELYn koordinoivaa roolia valuma-alueilla. Tavoitteena, että lupa- ja lausuntomenettelyissä otetaan huomioon valuma-alueen yhteisvaikutukset. Tämä voisi koskea myös pienvesistöjä. Paikkatietoa tulee hyödyntää.
- Maa-alueille kohdistuvien, kuormitusta ennaltaehkäisevien vesiensuojelutoimien merkitystä ei vielä riittävästi ymmärretä, eivätkä pintavaluntaa pidättävät toimet ole vakiintuneet osaksi käytännön toimien suunnittelua.” Tiedustellaan, mihin tutkimukseen tämä väite perustuu. Maa- ja metsätalousyrittäjät joutuvat toiminnassaan ottamaan huomioon myös muita tekijöitä kuin vesiensuojelun ja väistämättä eteen tulee tilanteita, jotka ovat vesiensuojelun kannalta vähemmän suotuisia.
- on tärkeää kehittää eri maankäyttömuotojen vesiosaaajien yhteistoimintaa ja koordinaatiota valuma-alueella siten, että uomaverkoston saadaan aikaan yhteensopiva vesiensuojeluratkaisujen kokonaisuus. Hyvällä koordinoinnilla ja yhteistyöllä sekä eri tukijärjestelmiä hyödyntäen uomaverkoston eri osiin rakennetut vesiensuojelurakenteet voivat täydentää toisiaan eivätkä sulje toisiaan pois.
- ⁴¹ Vesienhoidon toimenpiteiden suunnittelussa ja kohdentamisessa tulisi edistää valuma-alueen tarkastelua ja eri intressiryhmien tavoitteiden yhteensovittamista (metsätalous, maa-talous, vesistöjen virkistyskäyttö, taajamien hulevedet)

2. Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

- Maataloustoimenpiteiden rahoituksessa ja toteutuksessa tulisi panostaa entistä enemmän maan rakenteen ja kasvukunnon parantamiseen
- Toimimaton kuivatus ja maaperän tiivistyminen lisäävät ravinteiden ja kiintoaineksen huuhtoumaa
- Ilmastomuutokseen sopeutuminen edellyttää jatkossa myös vesien varastointia kastelutarkoituksiin. Kuivatuksen sijaan tarvitaankin pellon vesitalouden hallintaa.
- Ojitusten tarpeellisuus tulee punnita kokonaisvaltaisesti kaikki valuma-alueen käyttömuodot ja tila huomioiden.
- Luontaisten suoalueiden ja tulvaniittyjen hyödyntämistä ja ennallistamista tulee entisestään edistää.
- Valuma-aluekohtaisessa tarkastelussa tulee huomioida eri osapuolten tarpeet ja valuma-alueen maankäyttömuodot.
- On tärkeää, että yläjuoksulta tai laajoilta päällystetyiltä alueilta tulevia vesimääriä hillitään, jotta alajuoksulla vältetään ojien tulvimiselta ja voimakkaalta eroosiolta pelloilla ja ojissa
- Vesienhoidon tavoitteet otetaan huomioon ympäristönsuojelulain mukaisessa luvituksessa (pistekuormitus), mutta suurin osa vesiin kohdistuvasta kuormituksesta on peräisin hajakuormituslähteistä, eikä hajakuormituksesta johtuva ravinnekuormitus ja rehevöityminen ei ole vähentynyt riittävästi toteutetuista toimenpiteistä huolimatta
- Vesienhoidossa tulee kohdentaa erityistä huomiota niille turvamaa-alueille, jotka ovat ojitettu, mutta ovat jääneet tuotantotalouden ulkopuolelle, jolloin puhutaan ojitetuista jouto- ja kitumaista.
- Happamien sulfaattimaiden yleiskartoituksen jälkeen on tärkeä arvioida happamien sulfaattimaiden riskiä maaperän vaihtelevien ominaisuuksien, kuten hapontuottopotentiaalin ja hapettumissyvyyden näkökulmasta. Kyseisistä ominaisuuksista voidaan luoda yleiskartoitusta täydentäviä valuma-aluekohtaisia riskikarttatasoja, joiden perusteella vesiensuojelutoimenpiteitä voidaan kohdentaa entistä tehokkaammin ongelmallisimmille alueille Riskikarttatasoja voidaan laatia pääosin olemassa olevien aineistojen perusteella koneoppimismenetelmin, mutta työ vaatii edelleen lisäresursseja/rahoitusta
- toimiva ojitus on olennainen osa pellon kasvukunnosta huolehtimisesta. Ilmattomassa ja liiallisesta kosteudesta kärsivissä maissa ei ole kasvua eikä näin ollen myöskään ravinteiden ottoa
- Säättösaloitus on osoittautunut hyväksi toimenpiteeksi happamien sulfaattimaiden aiheuttamaan vesistökuormitukseen. Tähän liittyvät kannustinjärjestelmät ovat perusteltuja ja ovat käytännössä toimineet oikeasuuntaisesti

2. Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

NOSTOT, Tiedon lisääminen toimenpiteiden vaikuttavuudesta ja rajoituksista sekä tiedonkulun parantaminen

- Tiedon saavutettavuudessa koettiin olevan haasteita
- Tarkan viestintäsuunnitelman tekemistä ehdotettiin edistämään viestinnän tehokkuutta ja tiedonkulun parantamista. Lisäksi viestinnän vastuiden selkeä jakaminen toisi rakennetta viestintään
- Toivottiin, että onnistumiset ja kehityskohteet molemmat tuotaisiin viestinnässä selkeästi esiin. Maanomistajien tekemät panostukset ja työt myös kaipaisivat enemmän esilletuomista.

KOMMENTIT

- Vesienhoitoa koskien eri verkkosivuilla on laajasti ja helposti saatavissa olevaa tietoa, mutta kuinka hyvin niistä ollaan tietoisia ja osataanko niitä hyödyntää?
- Vuosittainen toisiaan tukeva viestintäsuunnitelma (valtakunnallinen, alueellinen, paikallinen) voisi tehostaa viestintää
- Viestintä, missä on vuosittain onnistuttu ja saatu vesien tilaa parannettua tai ollaan hyvään suuntaan menossa. Tarpeellista on myös viestiä sitä, missä ei olla onnistuttu ja vaatii vielä toimenpiteitä.
- Mikäli kaikki mukana olevat tahot jakaisivat tietoa toimenpiteiden vaikuttavuudesta ja rajoituksista aktiivisesti edustamalleen kohderyhmälle ja koordinoivat tahot hoitaisivat yleisen tiedottamisen, saavutettaisiin hyvä tiedonleviämisen kattavuus
- Tutkimustieto vesienhoidon toimenpiteiden vaikuttavuudesta ja tiedon välittäminen kunnostusten toteuttajille (maanomistaja, ojitusyhteisöt, vesiensuojeluyhdistykset jne.) ja suunnittelijoille on tärkeää, jotta toimenpiteillä saavutettaisiin haluttuja vaikutuksia vesien tilaan
- Toteutettujen kunnostushankkeiden ja seurantatutkimusten tuloksista ja kokemuksista viestiminen (sekä hyvät että huonot kokemukset) olisi tärkeää, jotta hyviä toimintamalleja voitaisiin siirtää muualle ja toisaalta ei toistettaisi samoja virheitä

2. Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

- metsänomistajat suhtautuvat erittäin myönteisesti vesien hyvään tilaan ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseen. Tarvitaan uutta ja tuoretta tutkimustietoa ja sen tuomista lähelle metsänomistajia neuvonnan ja koulutuksen kautta. Näin sekä ohjelma että metsänomistajien tavoitteita voidaan edistää tehokkaimmin
- PEFC FI 1002:2024 mukaisten toimien toteuttaminen on metsänomistajilta erittäin merkittävä panostus vesiensuojeluun, ja ansaitsisi tulla mainituksi
- Metsäammattilaisia tulisi kouluttaa riittävästi ja toimenpiteiden syy-seuraussuhteet pitäisi selittää perusteellisesti, että ohjeistukset siirtyisivät myös
- Maatalouden neuvontaorganisaatioiden kautta annettava neuvonta ja koulutus on merkittävä osa vesienhoidon toteutusta. Neuvonnan tehostamisessa on tärkeää huomioida, että tila- ja yritysکوhtainen neuvonta perustuu viljelijöiden ja yrittäjien itsensä valitsemaan teemaan ja se tehdään tilaajan tarpeen ja tilanteen mukaan.
- Ovatko maanomistajat tehneet turhaa työtä osin omalla kustannuksellaan? Miten varmistetaan myös viestinnällisesti, että julkisuudessa on oikea tieto maanomistajien tekemästä työstä?
- Miten varmistetaan myös viestinnällisesti, että julkisuudessa on oikea tieto maanomistajien tekemästä työstä? He ovat tehneet parhaansa vesien tilatavoitteiden saavuttamiseksi ja käyttäneet siihen niitä välineitä, jotka heille on annettu.
- Toimenpiteitä/hankkeita suunniteltaessa on tärkeää huomioida eri toimijoiden jo työn alla olevat, toteutetut tai suunnitellut hankkeet alueella (mm. kalatalousalueen, osakaskunnat, kalatalouskeskukset ja -liitot), jotta samaan vesistöön ei kohdenneta päällekkäisiä toimia.
- happamien sulfaattimaiden kohteellisissa tutkimuksissa edistetään yhtenäisten ja laadukkaiden tutkimusmenetelmien käyttöä (näytteenotto/näyteanalyysit). Tässä olennaista on neuvonnan ja koulutuksen lisääminen sekä oppaiden laatiminen ja päivitys
- Metsäorganisaatiot ovat toteuttaneet useita alueellisia hankkeita hyvien käytäntöjen löytämiseksi. Näissä hankkeissa esiin tulleita työkaluja ja aineistoja tulisi ottaa käyttöön laajasti koulutuksessa ja neuvonnassa. Vain sitä kautta tieto menee eri toimijalta toiselle ja aina toteuttajalle saakka.

2. Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

NOSTOT, Tuki- ja ohjausjärjestelmien sekä neuvonnan kehittäminen toiminnanharjoittajien edellytykset huomioiden

- Erityisesti toiminnanharjoittajien näkökulmaa ja tarpeita peräänkuulutettiin. Esimerkiksi metsätalouden tarpeet, ohjaus ja näkökulma eroaa maataloudesta paljon
- Taloudellisten kannusteiden merkitystä tuotiin usein esiin
- Ehdotettiin valuma-alue-tarkastelua edellytykseksi, jotta kunnostustoimenpiteitä aletaan toteuttaa

KOMMENTIT

- Hämeessä metsätalouden kunnostusohjelmat ovat käytännössä lähes loppuneet, toteutetaan yksittäisiä hankkeita, joita suunnittelevat niihin koulutetut erikoisosaajat, tukea myönnetään vain suunnittelulle ja tuen edellytyksenä hyötynäkökulma ja tarpeellisuus
- tukijärjestelmän kautta mahdollisesti lisäkannustetta maanomistajaryhmille, mutta oleellisempaa on, että tieto tavoittaa toimijat ja maanomistajat
- Etukäteen on tarpeen miettiä myös vaihtoehtoiset toteutusmallit, eri rakenteiden kunnossapito ja rahoitus
- Toimiin voidaan kannustaa yhteiskunnan maksamalla korvauksella, mutta myös tuotettavista tuotteista saatava korkeampi hinta toimisi kannusteena.
- Suositukset ja ohjeet tarvitsevat tuekseen taloudellisia kannusteita, joko yhteiskunnan maksamina korvauksina tai markkinoilta saatavina tuloina, jotta niiden painoarvo kasvaa.
- Suositukset ja ohjeet eivät aina ole riittäviä ohjauskeinoja. Kun näihin yhdistetään taloudelliset kannusteet, joko yhteiskunnan maksamina korvauksina tai markkinoilta saatavina tuloina, kasvaa niiden painoarvo oleellisesti
- Metsätalouden osalta korostetaan monissa yhteyksissä jatkuvapuitteista kasvatusta. Tämä uudistamistapa ei kuitenkaan sovi jokaiseen metsään, vaan sopiva kasvatusta- ja uudistamistapa tulee aina miettiä tapauskohtaisesti. Lisäksi mm. muuttuvat korvausehdot ja -määrät sekä markkinahintojen kehitys vaikuttavat tehtäviin päätöksiin
- Maanparannusaineiden käytöstä aiheutuviin kuluihin tulisi löytyä rahoitustapoja, jotta aineiden käyttöä saataisiin kasvatettua

2. Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

- Maanparannusaineiden käytöstä aiheutuviin kuluihin tulisi löytyä rahoitustapoja, jotta aineiden käyttöä saataisiin kasvatettua
- Vesiensuojeluratkaisut tulee yhdistää tukemaan maa- ja metsätalouden vedenhallinnan tarpeita, jotta saadaan vähennettyä elinkeinoa haittaavia tulva- ja kuivuusriskejä.
- Vesistön/pohjavesialueen kuntien tulisi yhteistyössä panostaa vesienhoidon tarkempaan neuvontaan ja ohjaukseen (ELY-keskuksen tuella) kyseisen vesistön/pohjavesialueen osalta sekä koordinoita ja seurata tarvittavien toimenpiteiden etenemistä. Kunnissa voidaan vaikuttaa moniin sellaisiin toimiin, joilla on ennalta ehkäisevää vaikutusta vesien tilaan (mm. kaavoitus, hulevesien käsittely, jätevesien ylivuodot, rakennusjärjestys, ympäristönsuojelumääräys).
- Laki metsätalouden määräaikaisesta kannustejärjestelmästä (71/2023) korvasi Lain kestävän metsätalouden rahoituksesta (1094/1996) 1.1.2024 alkaen. Uudessa kannustejärjestelmässä ei makseta tukea ojien kaivamiseen. Sen sijaan lain 15 §:n mukaan "Tukea voidaan myöntää suometsän hoitosuunnitelman laatimiseen, jos suunnitelma sisältää vesiensuojelun kannalta tarpeellisten toimenpiteiden suunnittelun ja luontoarvojen selvittämisen". Lisäksi tukea voidaan myöntää vesiensuojelutoimenpiteiden ja piennarteiden tekemiseen, jos kyseiset toimenpiteet mainitaan hoitosuunnitelmassa
- Nykyinen ympäristölupajärjestelmä on riittävä väline, millä voidaan ohjata esim. suurten kotieläintilojen ympäristövaikutuksia, ei kaavoitus
- Yksittäisille toimijoille osoitetut vaatimukset eivät kuitenkaan saa olla kohtuuttomia, joten kunnan rahoitus ja sen ohjaus oikeisiin kohteisiin tulee olla järkevästi suunniteltu.
- Työohjelmissa yhdistetään maa- ja metsätalous, vaikka toimenpiteiden toteutus on hyvin erilaista maataloudessa ja metsätaloudessa. Metsätalouden toimenpiteitä tehdään samoilla kohteilla useiden vuosien jopa vuosikymmenien päästä, kun maataloudessa kohteella toimitaan joka vuosi
- Tila- ja yrityskohtaista neuvontaa rahoitetaan Neuvo-järjestelmän kautta tai asiakkaiden itsensä kokonaan maksamana. Neuvo-järjestelmässä on monia mahdollisuuksia vesien- ja ympäristön tilaan vaikuttavaan neuvontaan. Huolena on kuitenkin Neuvo-rahoituksen riittävyys, kun järjestelmässä on uudessa CAP-suunnitelmassa lisätty useita lisäteemoja, mutta tilakohtainen rahoitus ei ole kasvanut lainkaan.

2. Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

NOSTOT, Erilaisten paineiden laaja-alainen lähestyminen

- Erilaisia paineita nostetiin monipuolisesti esiin: maanmuokkaus, ilmastomuutoksen tuomat kasvaneet sademäärät, turvetuotantoalueiden jälkikäyttö, vihreän siirtymän hankkeet, tie-, rautatie ja vesiliikenne, kaivostoiminta, kalankasvatus, vieraslajit ja lämpökuorma
- Luontaisten paineiden vaikutusta vesien tilaan ja tämän huomioon tarkkailuissa

KOMMENTIT

- Hankkeilla edistetään usein vain yhtä asiaa, mutta niiden monivaikutteisuutta tulisi pystyä lisäämään. Vesistökunnostus voisi tuoda uusia mahdollisuuksia esim. virkistykseen ja matkailuun, voidaanko nämä kaikki näkökulmat sisällyttää samaan hankkeeseen, jonka päätarkoitus on veden laadun parantamisessa. Hankkeissa on tarpeen rikkoa sektorirajat ja lisätä eri osapuolten yhteistyötä kokonaisvaikuttavuuden parantamiseksi.
- Luontaisten pitoisuuksien / ympäristön taustakuormituksen tarkastelu ja huomioonottaminen. Jos jollakin vesimuodostelma-alueella on jo luontainen pitoisuus korkealla, tulisi ne ottaa huomioon kemiallisen ja ekologisen tilan arvioinnissa.
- Selvitysten pohjalta olisi mahdollista tunnistaa sellaiset tilanteet ja alueet, joissa lievennetyt ympäristötavoitteet ovat tarpeen asettaa. On myös tunnistettava tilanteet, joissa tilatavoitteita ei ole mahdollistakaan saavuttaa ja mahdollistettava tällöin perustellusti tavoitteista poikkeaminen
- Tulisi tunnistaa ja erotella mitkä ovat luontaisia ympäristössä tapahtuneita / tapahtuvia muutoksia, kuten happamien sulfaattimaiden syntyminen, joissa sulfidisavet ovat nousseet maankohoamisen seurauksena merenpinnan yläpuolelle luonnontilassa matalia, tasaisen kosteita maita. Jos näihin ei voida vaikuttaa lainkaan tai kustannustehokkaasti olisi syytä kohdentaa toimenpiteet johonkin toiseen kohteeseen
- kallioperän rikkipitoiset kivilajit (kuten mustaliuskeet) ja niiden ympäristössä esiintyvä rikkipitoinen maaperän (kuten moreeni, hiekkamuodostumat ja turve) on syytä huomioida mahdollisena happamuus- ja metallikuormituksen lähteenä maankäytössä
- Myös sisäisen kuormituksen syntyhistoria eri vesistöissä tulisi selvittää nykyistä paremmin, ettei sitä pidettäisi aina lähtökohtaisesti maataloudesta johtuvana

2. Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

- Tulisi tunnistaa ja erotella mitkä ovat ihmistoiminnasta aiheutuvia muutoksia / vaikutuksia, esimerkiksi maanmuokkauksen seurauksena pohjavedenpinta laskee ja rikkiä sisältävät mineraalit hapettuvat ja muodostavat rikkihappoa. Voidaanko maanmuokkaukseen vaikuttaa, auttaisiiko siihen vaikuttaminen enää parantamaan tilaa tai onko se kustannustehokasta suhteessa saavutettaviin hyötyihin nähden
- Ilmastomuutos lisää voimakkaan sademäärän riskiä lyhyessä ajassa, mikä aiheuttaa myös ongelmia jätevedenpuhdistamoille, sillä vesi ei ehdi kunnolla puhdistua ennen kuin se lasketaan ulos. Tarvitaan investointeja puhdistuskapasiteettiin ja prosesseihin käsittelemään suurempia vesimääriä.
- viemäriverkostoista ja puhdistamoilta tapahtuvien ohitusten vesistövaikutuksia tulisi selvittää objektiivisesti ja suhteuttaa vaikutukset myös muuhun kuormitukseen
- Vesihuoltolaitokset ovat tunnistaneet tarpeen jätevesiviemäriin päätyvien hulevesien vähentämiseksi ja ryhtyneet toimenpiteisiin. Tuloksia täytyy kuitenkin odottaa maltillisesti
- Vaikka pohjavesi- ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen vesienhoitoalueella on edennyt viimeisen reilun vuosikymmenen aikana hyvin (esim. Pirkanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan POSKI-projektit vuosina 2011-2017, Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan POSKI-päivitys 2020-2023 sekä Keski-Pohjanmaan kiviainesselvitys 2024), on yhteensovittaminen edelleen tarpeen monella läntisen vesienhoitoalueen pohjavesialueella.
- Turvetuotantoaleiden jälkikäytöllä happamilla sulfaattimailla voi olla merkittävä vaikutus vedenlaatuun tulevaisuudessa. Turvetuotannon aikana olemassa oleva turvekerros suojaa todennäköisesti hyvin sulfidipitoisia kerroksia hapettumiselta, mutta pidemmällä aikavälillä (tuotannon jälkeen) ohueksi tuotettu kerros ei suojaa pohjamaata hapettumiselta, mikäli jälkikäyttö edellyttää maaperän kuivatusta

2. Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

- Jatkuvapeitteistä metsänkasvatusta voidaan suosia vain sille soveltuvilla kohteilla, mutta valtamenetelmäksi se ei sovellu (esimerkiksi rehevimmät korvet). On tärkeä muistaa metsien uudistumisen ja hyvän kasvun varmistaminen.
- Myös metsätaloudessa tarvitaan kunnostusojitusta, joka perustuu todettuun tarpeeseen, mutta tarpeettoman syviä ojia tulee välttää. Vaikka ojitusta on tarpeen tarkastella kohdekohtaisesti, tarvitaan myös valuma-aluekohtaista tarkastelua laajemman kokonaisuuden hallitsemiseksi
- Erityisesti paksuturpeisille turvetuotantoalueille suunniteltu aurinkovoimatuotanto edellyttää vesistövaikutustarkkailua ja vesiensuojelurakenteita, sillä aurinkovoimalat vaativat alueen kuivanapitoa, kaapelointia, mahdollisesti maan muokkausta. Aurinkovoimalat voivat aiheuttaa ja jatkaa vuosikymmeniä samankaltaista vesistökuormitusta kuin turpeenotto edellyttämättä kuitenkaan ympäristölupasääntelyä tai vesiensuojelurakenteita. Aurinkovoimaa ei tulisiakaan luvittaa lainkaan niille turvetuotantoalueille, joille on jäämässä paksuturpeisia kerroksia ja eikä lainkaan ojittamattomille suoalueille.
- Akku- ja kaivannaisteollisuuden jätevesiongelmien kasvu näiden toimialojen kasvun ja tuotantoyksikköjen koon kasvaessa ja aiheuttavat erittäin merkittäviä vesiensuojeluhaasteita. Vihreän siirtymän ja sen synnyttämän uuden liiketoiminnan vaikutusten arviointi tulee olla huolellista
- ”Sinisen kasvun” ja ”Vihreän siirtymän” -hankkeet eivät välttämättä vähennä Itämeren kuormitusta, vaikkakin hankkeiden tavoitteet mm. hiilineutraalisuuden suhteen ovat kannatettavia. Metsähallitus katsoo, että hankkeiden yhteisvaikutuksia tulee tarkastella nykyistä laajemmin ja luvituksissa tulee huomioida myös muut kuormitusta aiheuttavat hankkeet
- etenkin isojen merituulivoimahankkeiden yhteisvaikutuksista on vähän tutkittua tietoa saatavilla ja selvityksissä tietopuutteiden paikkaamista on syytä korostaa myös jatkossa.
- Vihreän siirtymän hankkeiden etusijamenettely lupakäsittelyssä ja hallintotuomioistuinten valitusten käsittelyssä johtavat pahimmillaan hätäisesti myönnettyihin lupiin ja pitkäaikaisiin haitallisiin vesistövaikutuksiin.

2. Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

- Seurataan veteen liuenneen orgaanisen hiilen pitoisuutta
- turvetuotantoaleiden jälkikäytöllä happamilla sulfaattimailla voi olla merkittävä vaikutus vedenlaatuun tulevaisuudessa. Turvetuotannon aikana olemassa oleva turvekerros suojaa todennäköisesti hyvin sulfidipitoisia kerroksia hapettumiselta, mutta pidemmällä aikavälillä (tuotannon jälkeen) ohueksi tuotettu kerros ei suojaa pohjamaata hapettumiselta, mikäli jälkikäyttö edellyttää maaperän kuivatusta
- Pidetään maankäytön suunnittelun vaikutusta erityisen tärkeänä pohjavesien laadullisen ja määrällisen tilan turvaamiselle. Maankäytön suunnittelun ja vesilaitosten yhteistyötä olisi hyvä kehittää nykyisestä.
- tie-, rautatie- ja vesiliikenteen vaikutukset ja esimerkiksi onnettomuuksista johtuvat mahdolliset riskit pohja- ja pintavesille on hyvä arvioida kaikilla vesienhoitoalueilla
- Valuma-alueiden työkaluja voivat varsinaisten vesienhoidon menetelmien lisäksi olla ranta-, virtavesi- ja pienvesielinympäristöjen suojelu ja ennallistaminen, kaupunkien ja kaupunkiseutujen luontopohjaiset ratkaisut sekä kriittisten ekologien yhteyksien turvaaminen.
- Eteläisillä vesienhoitoalueilla (VHA1, VHA2, VHA3 ja VHA4) teiden liukkaudentorjunta voi nostaa tai on jo nostanut pohjaveden kloridipitoisuuksia.
- Kaivosten ja niiden jätteiden vesistövaikutukset ovat tällä hyvin pitkäaikaisia ja kumulatiivisia. Ne tulee selvittää ja estää myös nykyisiä ympäristölupia pitemmällä aikavälillä.
- Emme hyväksy merenpohjan kaivostoimintaa (esim. rautamagnaani)
- Huolestuttavia ovat myös yritykset käynnistää turvetuotantoa uudelleen aktiivihillen tuotannon nimissä
- keskeinen – ja kiireellinen –kysymys Saaristomeren merenhoitoalueella on estää kalankasvatuksen näköpiirissä oleva suuri päästöjen kasvu ja lisääntyminen.
- Uutena vesistöjen tilaan vaikuttavana tekijänä haluamme tuoda esiin ilmastonmuutoksen ja vesistöjen lämpökuorman yhteisvaikutuksen.
- Nyt tarvitaan tehokkaita toimenpiteitä vähentääksemme matkustaja- ja rahtialusten suoria viemärintipäästöjä mereen sekä varmistamaan, että käsittelemätöntä jätevesiä ei joissakin tilanteissa ohjata ohi tai päästetä jätevedenpuhdistamoilta
- Myös vieraslajien vaikutukset veden tilaan tulisi ottaa huomioon ja tarkastella onko näille jotain tehtävissä

2. Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

KÄYTÄNNÖN EHDOTUKSET

- **Mitä ylempänä valuma-alueella viivytystä tehdään** sitä pienempiä ovat vesimäärät ja sitä kevyemmillä rakenteilla viivytys on mahdollista toteuttaa
- **Jouto- ja kitumaiden, tulvaniittyjen sekä suo- ja metsäalueiden hyödyntämistä vesien viivytyksessä tulisi edistää** ja tehdä se maanomistajille taloudellisesti houkuttelevaksi
- **Orgaanista ainesta voidaan lisätä myös lannan ja metsäteollisuuden puukuitujen avulla**
- Karjatilalla **lannan hyödyntäminen nurmen uudistamisessa ja lannoituksessa** on oleellinen osa ravinnekiertoa
- Savijoella toteutettavassa **AIN3-hankkeessa** kehitetään kriteeristö, **miten valita sopiva maanparannusaine** (kipsi, rakennekalkki, ravinnekuitu) kullekin peltolohkolle sekä miten aineet vaikuttavat vesiin
- Tapauskohtaisesti tulee harkita jatkuvapeitteisen metsänkasvatuksen ja **tuhkalannoituksen käyttäminen** kunnostusojituksia vähentämään.
- **HASU-maat: Tarvitaan tutkimusta uusien kustannustehokkaiden toimenpiteiden löytämiseksi ja maanomistajien tietoisuuden lisäämiseksi.**
- Mhy Kanta- Häme ja Päijät-Häme mukana maa- ja metsätalouden vesihankkeissa, joissa testattu myös uusia ratkaisuja, lisäksi tahot toteuttamassa luonnonhoitohankkeita
- Lounais-Suomessa on käynnissä on myös **VesiKestävä-hanke** sekä **E-täsmä-hanke**, joissa edistetään metsätalouden vesiensuojelua.
- Vuoteen 2030 ulottuva Helmi elinympäristöohjelma tukee monin tavoin vesiensuojelun ja monimuotoisuuden suojelun tavoitteita mm. suoelinympäristöjä ennallistamalla ja palauttamalla vesiä ojituksen takia kuivuneille suojelusoille. Myös vuosina **2024-2031 toteutettava Priodiversity Life -hanke edistää laajasti samoja tavoitteita.**

2. Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

- Ottaa **tuottamattomien kitu- ja joutomaiden ennallistaminen** vesienhoidon keinovalikoiman kärkeen
- **Råd2030-neuvontajärjestelmän kautta viljelijät voivat saada yksilöllistä neuvontaa** siitä, miten erilaisia vesiensuojelutoimenpiteitä voidaan parhaiten soveltaa tilalla ja lohko-kohtaisesti.
- Happamien sulfaattimaiden yleiskartta (1:250 000) on valmistunut koko Suomen rannikkoalueelta (Litorinameren peittämä alue) ja sitä voidaan hyödyntää laajasti vesienhoidossa, kuten esimerkiksi maankäytön suunnittelussa, ojitushankkeiden vaikutusten arvioinnissa ja tarkempien tutkimusten kohdentamisessa
- Happamien sulfaattimaiden huomioimista maankäytössä ja vesienhoidon suunnitelmissa edistää kansallinen **happamien sulfaattimaiden strategia (2011-2020), jota ollaan päivittämässä 2024**
- Myös pintavesien osalta vedenhankinnan huomioiminen haja- ja pistekuormituksen hallinnassa olisi tärkeää. **Toimenpide- ja seurantavelvoitteita tulee kohdentaa niille tahoille, joiden toiminta aiheuttaa kuormitusta vesistössä**, ja vaikuttaa näin vedenhankintaan
- Mikroroskien näytteenottoon ei ole myöskään määritettynä sertifioitua näytteenotto- ja analysointimenetelmää, mikä asettaa epävarmuutta saatavien tulosten laatuun. Toisaalta jätevedenpuhdistamoiden hyvä fosforinpoisto tukee myös mikropartikkeleiden poistoa. Näin ollen investointien kohdentaminen vesistöjen kannalta oleellisimpaan, eli ravinteiden poistoon, tukee myös mikropartikkeleiden poistoa
- **Vesihuoltoala on valmis myötävaikuttamaan vesihuoltolaitoksille kohdistettavien toimenpiteiden kustannustietojen kokoamisessa.** Vastaavaa tiedonkeruuta tarvitaan myös muilla sektoreilla. Rahallisten kustannusten lisäksi toimenpiteiden vertailussa on tarpeen arvioida myös toimenpiteiden ympäristövaikutukset
- Esim. **Vesistökunnostajan karttapalvelun entistä laajempi hyödyntäminen** tiedotuksessa voisi olla hyvä ja havainnollinen tapa tuoda esiin tehtyä työtä. Karttapalvelun ylläpito vaatii resursseja

2. Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

- Hämeenlinnan seudulla valuma-alue-tarkastelua edistäviä hankkeita on ollut useampia (**esim. Opitaan lisää ojista -hanke ja OmaVisio-hanke**) ja toimintamallia eri toimijoiden tarpeiden yhteensovittamiseen on kehitetty ja sovellettu käytäntöön. Opitaan lisää ojista -hankkeen toisessa pilottikohteessa myös hulevesien hallinta on mukana maa- ja metsätalouden vesienhallinnan lisäksi
- Hulevesien hallinnan puolella esimerkkinä kokonaisvaltaisesta suunnittelusta Hämeenlinnassa on käynnistynyt kaupungin ja vesihuoltolaitoksen Hämeenlinnan aluekuivatuksen hallintasuunnitelma -hanke, jossa kehitetään paikkatietomallia koko kaupungin hulevesijärjestelmistä ja ojaverkostosta
- Kaikkien ojitusten tukeminen tulee lopettaa ja sen sijaan tukea metsänomistajaa kestävässä suometsien käsittelyn suunnittelussa. Kunnostusojitukset tulee tehdä luvallisiksi ja luvan myöntämisen edellytyksenä tulee olla kunnostustarpeen arviointi suhteessa vaihtoehtoihin metsänhoitotapoihin. Kuivatettuja turvemaita on vesitettävä. Edellä mainittuja keinoja esittää mm. **Suomen Akatemian rahoittama BlueAdapt hanke** <https://blueadapt.fi/wp-content/uploads/2023/06/Sinisen-siirtoyman-politiikka-kestavyysmurroksessa.pdf>.
- Luonnonvarakeskuksen tietopaketin mukaan <https://www.luke.fi/fi/uutiset/tietopaketti-kokoaa-yhteen-sen-mita-jatkuvasta-metsankasvatuksesta-tiedetaan>: ”Metsien käytön moninaisten tavoitteiden täyttämiseksi tarvitaan sekä erilaisia metsiä että niihin soveltuvia monipuolisia käsittelytapoja. Löytämällä parhaimmat kohteet kullekin menetelmälle ja yhdistelemällä sopivalla tavalla erilaisia käsittelytapoja tuotetaan enemmän hyvinvointia, tuloja, monimuotoisuutta, hiilensidontaa ja virkistysmahdollisuuksia kuin millään yksittäisellä tavalla.”
- **Kuiva kevät ja vielä kuivempi alkukesä, jonka jälkeen tulevat rankkasateet näyttävät olevan ”uusi normaali”. Tämä tuo kasvinviljelylle lisähaasteen. Samalla tilanne luo mahdollisuuden viljelijöitä kiinnostaville vesiensuojelutoimille.** Keväällä on tärkeää saada pidätetyksi mahdollisimman paljon sulamisvesiä viljelykäyttöön esim. säätösalaajituksella tai pienimuotoisilla patorakennelmilla. Samat rakenteet voivat toimia pienimuotoisena tulvasuojeluna ja vesivirtojen hidastajina, jolloin kiintoaineksen huuhtoutuminen vähenee.

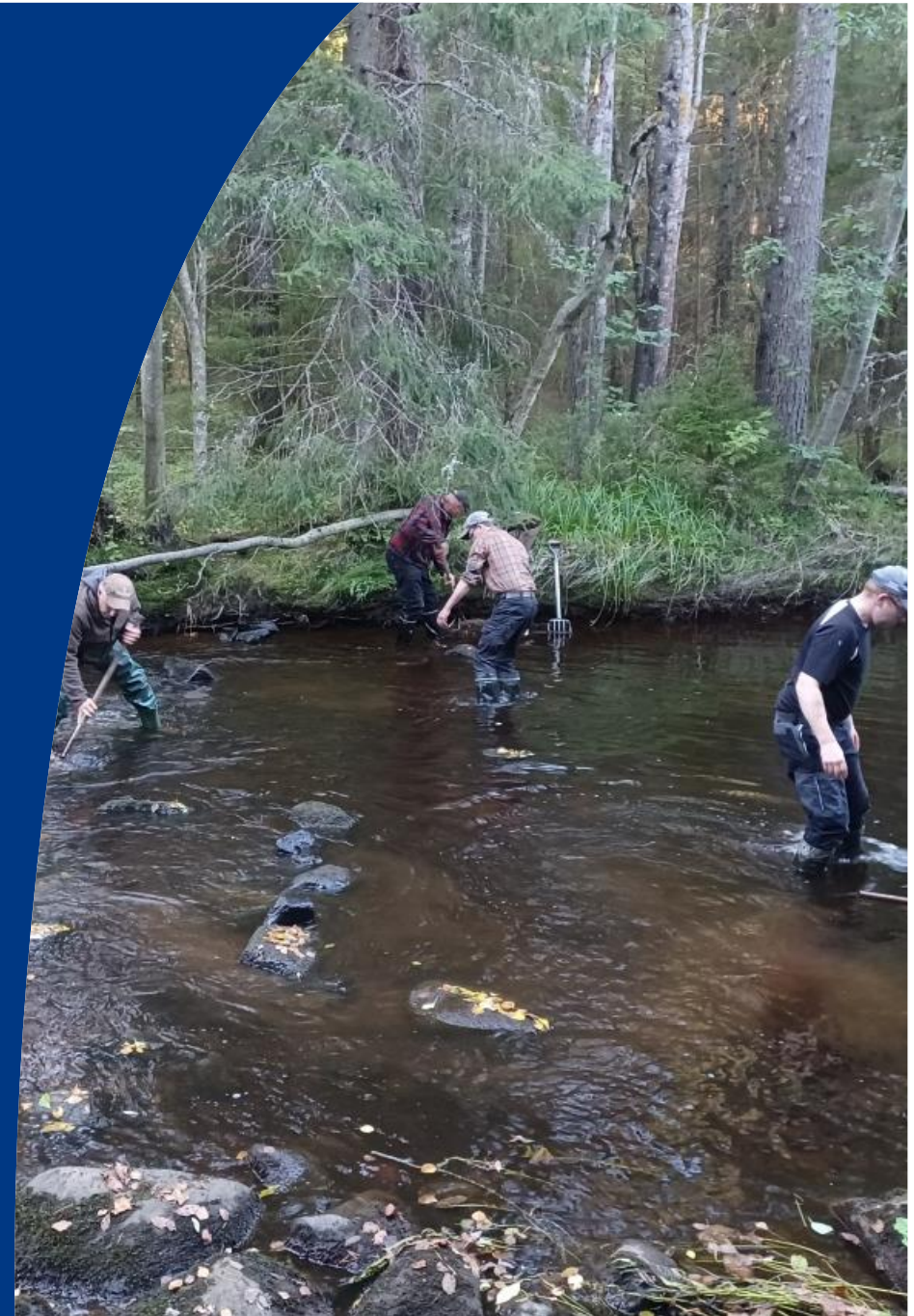
2. Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

- Tila- ja yrityskohtaista neuvontaa rahoitetaan **Neuvo-järjestelmän kautta** tai asiakkaiden itsensä kokonaan maksamana. Neuvo-järjestelmässä on monia mahdollisuuksia vesien- ja ympäristön tilaan vaikuttavaan neuvontaan. Huolena on kuitenkin Neuvo-rahoituksen riittävyys, kun järjestelmässä on uudessa CAP-suunnitelmassa lisätty useita lisäteemoja, mutta tilakohtainen rahoitus ei ole kasvanut lainkaan.
- **Valuma-alueen koordinaattorin tehtäviin** voisi kuulua mm. yhteistyöryhmien ja kunnostusverkostojen perustaminen ja koolle kutsuminen, yhteistyö yhdistys-, osuuskunta- ja säätiötoimijoiden kanssa sekä edellytysten luominen niiden tekemälle vesistökunnostustyölle.
- Suometsissä tulisi suosia peitteellistä metsänhoitoa, jotta turvemetsien kunnostusajituksia ja voimakasta maanmuokkausta pystyttäisiin välttämään.
- Jos kunnostusajituksia välttämättä tarvitaan, on otettava käyttöön myös tehostettu vesiensuojelu lisäämällä pohja- ja putkipatojen, pintavalutus kenttien ja kosteikkojen käyttöä erityisesti metsätalouden kuormittamilla ja herkkien järvien alueilla.
- Väylävirasto on laatinut uuden ohjeen Teiden ja ratojen kuivatuksen suunnittelu (Väyläviraston ohjeita 93/2023). Lisäksi viime vuosina Väylävirasto on selvittänyt pohja- ja pintavesien suojelukeinoja julkaisuissa Kalliotunnelien pohjavesivaikutukset: Taustaselvitys (Väyläviraston julkaisu 56/2020), Pohjaveden suojeleminen maanteilla (19/2020), Pintavedenoton suhteen kriittisimmät väyläosuudet liikenteen ja väylänpidon kannalta (Väyläviraston tutkimuksia 12/2019) sekä Maanteiden luiskasuojauksen stabiliteetti- ja kuivatustarkastelut: Suunnitteluohjeen laatimista varten (Väyläviraston tutkimuksia 3/2019).
- suunnittelijoiden **paikkatieto-osaamista** kehitetään ja pidetään yllä hyvien suunnitelmien aikaansaamiseksi
- On myös tärkeää, että resursseja panostetaan myös erilaisten suunnitelmien laadintaa helpottavien analyysitulosten hankintaan ja hyödyntämiseen valuma-alue suunnittelun yhteydessä (**KUNNOS tai Suosimulaattori**).
- laajempien valuma-aluekohtaisten hankkeiden lisäämistä, joista on erinomaisia esimerkkejä **kuten Raaseporinjoki-hanke ja Läntisen Pien-Saimaan kunnostushankkeet**.

2. Valuma-aluelähtöinen vesien ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa

- **KLIVA-hanke** on erinomainen esimerkki valuma-alueen vesiensuojelutyön parantamisesta ja vastaavaa toimintaa olisi tärkeää laajentaa vesienhoitoalueelle.
- Lähinnä valtion mailla käytettävän Metsähallituksen Ympäristöoppaan ohjeistuksen mukaan (s. 16) "Pienvesiluontokohteeseen sisällytetään pienvesielinympäristö ja sitä ympäröivä suojavyöhyke (kuva 3). Pienveden suojavyöhykkeellä varmistetaan, etteivät pienvesielinympäristön vesitalous ja pienilmasto muutu. Suojavyöhykkeen leveys on vähintään vyöhykkeellä kasvavan täysikasvuisen puuston pituus, ja vyöhykkeen puusto säästetään. Suojavyöhykkeelle ei saa jäädä hakkuutähteitä eikä muitakaan korjuujälkiä." Suositeltu suojavyöhykkeen leveys on riittämätön ja aiheuttaa reunavyöhykevaikutuksen puron/noron lähiympäristöön. Em. Ympäristöoppaan sivulla 41 ohjeistetaan vesistön suojavyöhykkeen vähimmäisetäisyydeksi kymmentä metriä, "Suojavyöhykkeen vähimmäisleveys on 10 metriä luonnontilaltaan selvästi muuttuneilla pienvesielinympäristöillä mukaan lukien alle kahden metrin levyiset ojamaiset ja peratut uomat sekä sellaisilla pienvesillä suuremmilla vesistöillä, kuten järvillä, joilla puusto ei vaikuta kohteen pienilmastoon." Suositeltu vyöhykkeen leveys on tässäkin riittämätön, vesiensuojelun kannalta tarve olisi 40–45 metrin levyiselle suojavyöhykkeelle.
- **Valuma-alue suunnittelussa voitaisiin kehittää ja tiivistää yhteistyötä muun muassa METKA: an** liittyvän suometsän hoitosuunnittelun ja viljelysten peruskuivatussuunnittelun välillä.
- **suunnittelijoiden paikkatieto-osaamista kehitetään** ja pidetään yllä hyvien suunnitelmien aikaansaamiseksi.

Vaellusesteiden poistaminen ja vesielinympäristöjen kunnostaminen

3. Vaellusesteiden poistaminen ja vesielinympäristöjen kunnostaminen

NOSTOT

- Hankkeiden toteuttamisessa ja suunnittelussa korostettiin laajaa näkökulmaa ja lähestymistapaa. Ehdotettiin myös hankkeiden yhdistämistä laajemmiksi kokonaisuuksiksi
- Priorisointia korostettiin useasti: kunnostusten tulisi kohdistaa vaikuttavimpiin kohteisiin vesistön tarpeen mukaan, ei toteuttajalähtöisesti
- Vaellusesteiden poistaminen ja elinympäristökunnostus koettiin hyvin tärkeäksi ja käytännön ehdotuksia tuli paljon toteutukseen
- Nollavelvoitepadoista annettiin lausuntoja. Tuotiin esille esimerkiksi vesivoiman merkitystä säätövoimana ja toimitusvarmuuteen, toisaalta paljon kommentteja velvoitteen muuttamiseksi.
- Rahoituksen haasteet ja esimerkiksi maksatukset jälkikäteen koettiin kunnostuksia estäväksi ja haittaavaksi tekijäksi
- Hankkeiden linkittämistä muihin tavoitteisiin ehdotettiin (esimerkiksi virkistyskäyttö)

KOMMENTIT

- Rajallisten resurssien kanssa toimittaessa kunnostuskohteet tulee valita siten, että toimilla saadaan aikaiseksi suurin mahdollinen vaikuttavuus. Yleensä se tarkoittaa, että kunnostuskohteita on vähemmän ja niiden toteutus nielee enemmän resursseja kuin tekemällä kunnostuksia siinä järjestyksessä kuin niitä esitetään
- Vesienhoitohankkeiden onnistuminen edellyttää ammattitaitoisia, suunnitteluun perustuvia, hyvin johdettuja ja perusteltuja hankkeita, joissa näkökulmaa kyetään laajentamaan myös elinympäristökunnostuksen suuntaan
- Vesienhoidon hankkeita ei tule valuma-aluelähtöistä vesienhoitoa kehitettäessä höttöistää harrastustoiminnan tukemiseksi eikä tavoitteellisessa toiminnassa tule korostetusti käyttää voimavaroja sidosryhmien keskinäisen sovun tai vuorovaikutuskyvyn kasvattamiseen. Vesienhoidossa tulee edetä faktaperusteisesti ja päämäärätietoisesti tavoitteena konkreettinen ja rakenteellisesti uudistuva vesienhoito, jossa vastuut jakautuvat oikeudenmukaisesti

3. Vaellusesteiden poistaminen ja vesielinympäristöjen kunnostaminen

- vesienhoidon tavoitteena tulisi olla ensisijaisesti vaellusesteiden poistaminen
- kevyemmällä menettelyllä haettava rahoitus voisi helpottaa pienten kunnostusten toteutusta
- Kalojen kulun turvaamiseksi tulisi tarkastella kerralla koko uomaa, jotta vaikutus olisi mahdollisimman suuri
- Istutusvelvoitteista tulisi päästä pitkäjännitteisimpiin toimiin ja ohjata rahoja mm. kutupaikkojen kartoituksiin, kunnostuksiin sekä tutkimuksiin
- Uomakunnostusten merkitys voi jäädä vähäiseksi, jos kuormitus valuma-alueelta jatkuu voimakkaana
- uhanalaisten lajien (esim. raakku) esiintyminen vaikeuttaa ojien ja muiden uomien kunnossapitoa. Tästä voi olla seurauksena mm. pellon vesitalouden heikkeneminen ja edelleen lisääntynyt ravinnekuormitus, joka puolestaan heikentää raakun elinympäristöä. Miten tämänkaltaiset kierteet voitaisiin katkaista?
- on kiinnitettävä huomiota myös uomaa varjostavaan kasvillisuuteen, joka suojaa usein matalaa vettä voimakkailta lämpötilavaihteluilta
- Elinympäristöjen kunnostuksessa ja uhanalaisten lajien suojelussa tulee tunnistaa toimien ajoittainen ristiriitaisuus. Suojelutoimet voivat esimerkiksi vaikeuttaa ojien ja muiden uomien kunnossapitoa ja kunnossapidon haasteet taas osaltaan voivat heikentää lajien elinympäristöä.
- Vesienhoitohankkeita on paljon. Niitä tulisi ryhmitellä laajemmiksi kokonaisuuksiksi ja pidentää niiden kestoa vaikuttavuuden kasvattamiseksi
- Lisäksi hankkeet edistävät usein yhtä asiaa, niiden monivaikutteisuutta tulisi lisätä
- on varmistettava, että toimenpiteet toteutetaan siten, ettei ojien, purojen ja muiden vesistöjen ylläpitoa tehdä kohtuuttoman vaikeaksi. Tämä voi johtaa esimerkiksi pellon vesitalouden heikkenemiseen ja lisääntyneeseen ravinnekuormitukseen, mikä puolestaan heikentää niitä elinympäristöjä, joita yritetään suojella tai parantaa.

3. Vaellusesteiden poistaminen ja vesielinympäristöjen kunnostaminen

- Samalla alueella olevien pienten kunnostuskohteiden niputtaminen isommaksi hankkeeksi valuma-alueitasoisen suunnitelman avulla voisi parantaa yksittäisten kunnostusten vaikuttavuutta. Paikallisten toimijoiden (esim. vesiensuojeluyhdistys, osakaskunta, ojitusyhteisö) roolia valuma-alueen vesienhallinnan edistäjänä voisi vahvistaa
- Voimaloissa jo olevat kalatievelvoitteet on lisäksi toteutettava ja voimaloissa olevien vanhentuneiden kalatalousvelvoitteiden muutokset on saatava nopeasti luvitettua.
- Suomessa on valtava määrä, vähintään satoja, ellei tuhansia, merkittäviä vaellusesteitä, jotka ovat energiataloudellisesti merkityksettömiä. Lisäksi tierumpuja on koko Suomessa arviolta jopa 90000 joista arviolta noin 30 % on vaellusesteitä. Keskittämällä toimet näihin kohteisiin, saadaan huomattavan paljon hyvää aikaan ilman, että nakeretaan vesivoiman toimintaedellytyksiä.
- Toimenpiteissä tulee suosia luontopohjaisia menetelmiä, ketjutusta, luontaisia kosteikkoja ja suopainanteita
- Toimenpiteitä tulee kohdentaa alueille, joissa omageenistä kantaa on edelleen olemassa ja pyrkiä sen elinvoiman säilyttämiseen ja lisäämiseen
- Mielestämme järvi- ja rannikkoaluekunnostuksia ei ole riittävän merkittävästi nostettu esiin vesienhoidon keskeisimmissä kysymyksissä. Esimerkiksi hoitokalastus on oikein mitoitettuna ja kohdennettuna tehokas vesienhoidon väline. Dokumentissa järvikunnostukset sivutetaan hieman ohuesti virtavesipainotteisten kunnostusten yhteydessä, ja toivommekin että itse suunnitelmien laadinnassa tämä huomioidaan näkyvämmiin.
- On kuitenkin huomattava, että pienilläkin toimenpiteillä, esim. täydellisenä nousuesteenä toimivien oja-rumpujen korjaamisella, voidaan vähällä työllä mahdollistaa kalojen nousu yläpuolisiin vesiin.

3. Vaellusesteiden poistaminen ja vesielinympäristöjen kunnostaminen

- Vaellusesteiden poistamisen ja niihin liittyvien kunnostussuunnitelmien teon yhteydessä tulee huomioida kansallinen kalatiestrategia ja sen päämäärät. Tämä olisi hyvä mainita myös suunnitelmassa
- Voimakkaasti muutettujen vesimuodostumien luokituksen tulee perustua johdonmukaiseen analyysiin kalankulun mahdollistamisen vaikutuksista ja niistä saatavasta ekologisesta hyödystä vesimuodostuman mittakaavassa. Voimakkaasti muutettujen vesimuodostumien luokittelussa tulee aina arvioida toimenpidekokonaisuuden vaikutus tärkeälle käyttömuodolle, mikä vesivoiman osalta tarkoittaa vaikutusta tuotantoon, säätökykyyn sekä toimitusvarmuuteen.
- Vesipuidedirektiivin perustuvan vesienhoitolainsäädännön ei pitäisi mahdollistaa vaellusreittien sulkemista, sillä vesienhoidon tavoitteet ovat sitovia uusien hankkeiden lupaharkinnassa (EUTI C-461/13).
- Myös muutetuissa vesissä hyvän ekologisen potentiaalin voidaan katsoa edellyttävän esim. ympäristövirtaamaa tai ainakin kalankulun parantamista vesivoimarakennetuissa vesissä.
- Suomen tulisi tässä vesilain tarkistuksessa huomioida myös VPD 11(3)(e), jonka mukaan jäsenvaltioiden on otettava käyttöön mm. pintaveden patoamisen luvitus, jossa lupaa on tarkistettava säännöllisesti ja saatettava tarvittaessa ajan tasalle. Mikäli ympäristötavoitteita ei saavuteta, lupia on tarkasteltava ja tarvittaessa tarkistettava VPD 11(5):n mukaan.
- Vesipuidedirektiivin mahdollistamat joustot vesimuodostuman ympäristötavoitteiden lieventämiseksi sekä määräaikojen pidentämiseksi luonnonolosuhteiden takia tulee seuraavissa vesienhoitosuunnitelmissa ottaa täysimääräisesti käyttöön.

3. Vaellusesteiden poistaminen ja vesielinympäristöjen kunnostaminen

NOSTOT, Maanomistajien osallistaminen

- Maanomistajien aktiivinen osallistaminen kunnostusprosessin kaikkiin vaiheisiin on tärkeä motivaatiota lisäävä tekijä
- Hyödyn esilletuominen maanomistajalle ja toisaalta riittävän tiedon antaminen kunnostuksesta nostettiin myös tärkeiksi seikoiksi
- Maanomistajan toimintaedellytykset ja taloudelliset kannustimet nousivat toistuvasti esiin

KOMMENTIT

- maanomistajien oikeudenmukainen kohtelu tulisi varmistaa erityisen hyvin uudenlaisia toimenpiteitä kehitettäessä
- Olemassa oleva tieto ja hyödyt kunnostuksesta alueen tietoon
- Maanomistajat on otettava mukaan sekä hankkeen suunnittelu- että toteutusvaiheeseen.
- Maanomistajat tulee tunnistaa aktiivisena toimijana ei ainoastaan informaation kohteena.
- Paras keino osallistaa maanomistajia on saada heidät huomaamaan toiminnasta heille koituva hyöty. Hyöty ei aina välttämättä ole sama, minkä takia kunnostusta tehdään vaan siitä saattaa seurata sellaista välillistä hyötyä, jota hankkeen toteuttaja ei osaa ajatella, mutta on merkityksellistä maanomistajalle
- Vesielinympäristöjen kunnostaminen on tärkeää, mutta samalla on kuitenkin huolehdittava eri elinkeinoharjoittajien toimintaedellytysten turvaamisesta

3. Vaellusesteiden poistaminen ja vesielinympäristöjen kunnostaminen

- osakaskuntien yhdistämisen tukeminen ja rahoituspohjan kuntoon saattaminen auttaisi myös vesien hoitoa tulevaisuudessa. Suuremmat osakaskunnat ovat tehokkaampia ja toimivampia vesien hoitajia ja hankkeiden toteuttajia. Lisäksi suuremmilla osakaskunnilla on paremmat resurssit toteuttaa suurempia hankkeita.
- Helmi-kohteiden alueille kannattaa jatkossa selvittää myös vesiensuojelutoimien keskittämistä. Koska kaikki toiminta Helmi-ohjelmassa on vapaaehtoista, on maanomistajien helpompi hyväksyä toiminta
- Kannustaan maanomistajia ennallistamistoimiin taloudellisin kannustein sekä osoittamalla yhteistyötahoja, jotka voivat asiaa maanomistajayhteistyössä edistää
- maanomistajia olisi hyvä myös tiedottaa omasta perustuslaillisesta vastuustaan ympäristön osalta. Moni maanomistaja ajattelee omaisuudensuojan menevän ympäristövastuun edelle, vaikka kyse on rinnakkaisista vaatimuksista. Lisäksi nykykäytännöt ovat jääneet monelle kiireiselle ihmiselle vieraaksi ja esimerkiksi nykyvaatimukset rantametsien suojavyöhykkeiden osalta ovat monelle vieraita. Monet maanomistajat tekevät paljonkin ympäristöä parantavia ratkaisuja, kunhan heille kerrotaan tavoista pienentää vaikutuksia.

3. Vaellusesteiden poistaminen ja vesielinympäristöjen kunnostaminen

NOSTOT, Lisärahoitus- ja resurssit

- Lisärahoituksen turvaaminen mainittiin olennaiseksi. Pohdintaa oli esimerkiksi yritysten hyödyntäminen omavastuuosuuksissa, markkinamuotoinen rahoitusmuoto ja selvittää, voisiko jo olemassa olevia tukimuotoja hyödyntää kunnostuksiin

KOMMENTIT

- Lisärahoitusta saataisiin maataloustuista, jotka suunnattaisiin osin vesistöjen kunnostuksiin
- Hankeavustuksissa on huomioitava riittävän pitkä tukikausi, hankepää tökset viipyvät ja toteutukseen tarvitaan usein vesilupa, jonka saaminen kestää. Vapaaehtoisten toimijoiden selkärangasta revittää nykyisin jo riittävästi, joten kaikki tarpeettomat kiristykset tukipolitiikassa johtavat huonoon vaikuttavuuteen.
- Miten yritykset voisivat auttaa hankkeiden omarahoituksessa?
- riittävän lisärahoituksen turvaaminen tulevalla vesienhoitokaudella on oleellista, jotta pystytään toteuttamaan vaikuttavuudeltaan suurempiakin kohteita
- Paikallisilla toimijoilla on haasteita omarahoituksessa, markkinaehtoisia rahoitusmuotoja tulee kehittää muiden rahoitusvaihtoehtojen rinnalle
- kunnostusten tuloksellisuutta tulee seurata riittävän kattavasti

3. Vaellusesteiden poistaminen ja vesielinympäristöjen kunnostaminen

- Kalatalousmaksuiksi muutetut velvoitteet tulee muuttuneiden olosuhteiden perusteella palauttaa ja modernisoida
- Jo käynnistynyttä vesilain muutosta tulee jatkaa, jotta kalatalousvelvoite tai kalatalousmaksu voitaisiin jatkossa nykyistä helpommin liittää lainvoiman saaneeseen vesivoimalaitoksen lupaan, johon sellaista ei entuudestaan sisälly
- Vaellusesteiden poistamiseen saadaan lisää resursseja ja rahoitusta viemällä läpi hallitusohjelmassa oleva vesilain muutosesitys kalatalousvelvoitteen määrittämiseksi vailla velvoitetta oleviin vesivoimaloihin
- Nousu-ohjelma tulee muuttaa sisällöltään sellaiseksi, että sen pitää rahoittaa hankkeidensa kalaekologista seurantaa – toisin sanoen ilman seurantatutkimusosiota hankkeita ei tulisi käynnistää
- poliittiset päättäjät tulisi myös saada vakuutettua toimenpiteiden tarpeellisuudesta ja vaikuttavuudesta
- Hallinnossa käytettävissä työkaluissa sen sijaan on paljonkin tehostamisen varaa ja tietojärjestelmä uudistuksiin sekä työn riittävään ja tehokkaaseen ohjaukseen tulee panostaa nykyistä enemmän niin ympäristöministeriössä kuin SYKEssäkin. Tämä vapauttaisi viranomaisessa aikaa varsinaiseen edistämistyöhön, joka hyödyttää myös juuri hyväksytyn ennallistamisasetuksen toteutusta.
- LISÄOSAAMINEN
 - HAMKin Forssan toimipiste Loimijoen rannalla., jossa toteutetaan vesienhoitoa koskettavia opintomoduuleja
 - Koulutuksen osalta on tarpeen muistaa myös oppilaitokset, joissa koulutetaan eri alojen tulevaisuuden tekijöitä
 - Tutkimusyhteistyötä kuntien, valtion tutkimuslaitosten, ELY-keskuksien, oppilaitosten ja muiden tutkimusta tekevien tahojen sekä yritysten kesken olisi syytä lisätä etenkin mahdollisen rahoitustilanteen heikentymisen vuoksi.

3. Vaellusesteiden poistaminen ja vesielinympäristöjen kunnostaminen

KÄYTÄNNÖN EHDOTUKSET

- **Minimimenettely olisi tekninen tai luonnonmukainen kalatie**
- Paikallisten **toimijoiden tukeminen esim. hankebyrokratian hoitamisessa**, jolloin kynnyks hankkeen toteuttamiseen voisi madaltua
- kalojen kulkuesteitä poistetaan **muiden töiden, kuten teiden peruskunnostusten**, yhteydessä
- Eri tahoille **tulisi luoda foorumeita** tutkimus- ym. hankkeiden alkuvaiheessa. Tämä lisäisi tavoitteisiin sitoutumista sekä toisi rahoitukseen laajempaa pohjaa.
- Vartenotettavia toimenpiteitä ovat muun muassa viestintä maa- ja metsätaloustoimijoille vesien kannalta hyvistä viljely- ja metsänhoitokäytännöistä, kuivatustarpeen kannalta tarpeettomien ojien kartoittaminen ja tukkiminen/täyttäminen maa- ja metsätalousalueilla, virtaamaa tasaavien rakenteiden, kuten kosteikoiden ja kaksitasouomien, toteuttaminen soveltuvissa kohteissa, perattujen uomien ennallistaminen virtavesikunnostuksilla sekä riittävän leveiden puustoisten suojavyöhykkeiden perustaminen uomien varsille
- Tukijärjestelmien kriteeristöä tulisi tiukentaa siten, että **vesien tilaa heikentäviä tai ekologisen tilan parantumista estäviä ja hidastavia hankkeita ja toimenpiteitä ei tueta**
- toimenpiteisiin tulee mahdollisuuksien mukaan sisällyttää ympäristövirtaamien ja ekologisten virtaamien toimeenpano, sillä jatkuvat virtaamat mahdollistavat vaelluskalojen poikastuotannon muutoin rakennetussa ympäristössä sekä mahdollistavat usein samassa yhteydessä erilaisten kalankulkuratkaisujen toteuttamisen tarkoituksenmukaisissa kohteissa

3. Vaellusesteiden poistaminen ja vesielinympäristöjen kunnostaminen

- **Hanketoiminta tulee vaiheistaa selkeästi tavoitteelliseksi ja vaiheittain eteneväksi.** Vaiheistuksen vastuut ja työnjako tulee olla **mallitettuja**. Toteutuksessa tulee käyttää **ammattitaitoista koordinaattoria** ja toimien laatua tulee arvioida. Muutos nykyiseen vesienhoidon toteutukseen on suuri ja vaatii huolellista kehitystyötä.
- Valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön valmisteleva Valuma-aluesuunnittelun tiekartta vuoteen 2030
- valuma-alue lähtöisen vesienhoidon toteuttamiseksi (VN 2024:6) antaa hyvät lähtökohdat kehitystyölle ja tiekartta tulee toimeenpanna uutta vesienhoitokautta suunniteltaessa. Resurssien kerääminen ei saa muodostaa pullonkaulaa. Uudistamisessa tulee huolellisesti punnita sekä taloudellinen vastuunjako että suunnitteluun, toteutukseen ja valvontaan liittyvien resurssien käyttö. Tavoitteena tulee olla rahoituksen käyttö vaikuttavaan ja vesiensuojelua edistävään toimintaan.
- Näemme että vesienhoidon toimenpiteiden käytännön toimeenpanon tehostamiseksi tulisi laajemminkin saada käyttöön toimintamalli, joka Eurajoen vesistöalueella on toiminut menestyksekkäästi Pyhäjärven suojeluohjelman perustamisesta vuodesta 1995 alkaen. Lisätietoa Pyhäjärvi-instituutin toteuttamasta ohjelmamallista löytyy täältä: <https://pyhajarvi-instituutti.fi/toiminta/ohjelmat/>
- ajantasaisten suunnitteluohjeiden mukaan uusissa tiehankkeissa tulee huolehtia siitä, että vesistöjen ja pienvesien ylitysrakenteet haittaavat mahdollisimman vähän vesieliöiden vapaata liikkumista. Edellä mainitussa ohjeessa ”Teiden ja ratojen kuivatuksen suunnittelu” on ohjeistettu suunnittelemaan ja toteuttamaan rummut siten, että niistä ei muodostu vaellusesteitä.
- Uusia organisaatioita rakennettaessa tulee varmistaa, ettei uhata luvituksen ja valvonnan riippumattomuutta. Tulee perustaa organisaation ulkopuolinen taho tämän varmistamiseksi. Kansalla tulee olla oikeusvaltiossa mahdollisuus vaikuttaa ympäristöönsä liittyviin päätöksiin ja kansalla tulee olla luottamus siihen, että asiat käsitellään riippumattomasti.

Yhteistyön lisääminen vesienhoidossa

4. Yhteistyön lisääminen vesienhoidossa

NOSTOT

- Yhteistyön edistämiseen on tärkeää osoittaa riittävät voimavarat
- Eri toimijoiden yhteen saattaminen mainittiin useasti tärkeäksi. Valuma-aluekohtaista koordinaatiota ehdotettiin tässä usein ratkaisuksi
- Neuvonta ja ohjaus mainittiin tärkeiksi osa-alueiksi. Painotettiin myös, että tiedonannon on tärkeä olla vuorovaikutteista, ei ainoastaan passiivista tiedonantoa
- Tiedon siirtäminen ja yhteistyö toimivista toimintamalleista mainittiin tärkeänä osa-alueena

KOMMENTIT

- Toiminnan perustana tulee olla kokemus vesienhoidon tarpeellisuuden tiedostamisesta ja siitä, että asiaa voi itse vaikuttaa.
- Kolmen pohjalaismaakunnan alueella on kuusi jokineuvottelukuntaa tai vastaavaa ja tiedonkulku on tältä osin hyvää.
- Osallistava, motivoiva ja ratkaisukeskeinen lähestymistapa on toiminut hankekohteissa varsin hyvin. Hienoa olisi, jos tulevaisuudessa eri toimijat voisivat vielä nykyistä paremmin yhdistää voimia vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiseksi.
- Neuvonta, ohjaus, vesistöihin liittyvän osaamisen kehittäminen sekä erilaisten taloudellisten kannustimien käyttäminen ovat avainasemassa paremman veden laadun ja vesiluonnon monimuotoisuuden saavuttamisessa
- Jatkossakin tulee panostaa siihen, että vesien tilan parantamiseksi ja ylläpitämiseksi tarvittavat toimenpiteet suunnitellaan ja myös toteutetaan yhteistyössä. Eri toimijoiden yhteistyön lisääminen on kannatettavaa, sillä vesiensuojelutoimet on sovittava yhteen toimijoiden tarpeiden kanssa
- Riittävä ja osaava henkilöstö koordinoimaan valuma-aluekohtaisia hankkeita
- yhteistyön edistämiseen osoitetaan riittävät voimavarat

4. Yhteistyön lisääminen vesienhoidossa

- Hallinnon ylläpitämät, eri yhteistyöryhmät (mm. alueelliset kalatalouden yhteistyöryhmät, alueelliset Helmi-yhteistyöryhmät, valtakunnalliset yhteistyöryhmät, sektorikohtaiset ryhmät ym.) voisivat tehdä keskenään huomattavasti enemmän yhteistyötä ja niiden toimintaa tulisi yhtenäistää. Ko. ryhmissä on huomattavan paljon samoja henkilöitä ja ryhmät toimivat usein samojen vesistöjen ja valuma-alueiden piirissä.
- maankäytön suunnittelijoille/ kaavoittajille suunnatun koulutuksen kautta voisi löytyä hyviä keinoja edistää vesienhoidon tavoitteita paikallisesti, erityisesti pohjavesialueilla ja pienvesissä.
- Ollaan eri mieltä siitä, että maanomistajat eivät näe vesienhoidonhyötyjä merkittävänä. Vesiensuojelu on erottamaton osa vastuullista ja kestävää suomalaista maa- ja metsätaloutta. MTK:n vuonna 2020 teettämän kyselyn mukaan yli 90 % viljelijöistä ja metsänomistajista nimesi vesiensuojelun tärkeäksi osaksi omaa toimintaansa
- kannustetaan tiiviiseen yhteistyöhön paikallisten asukkaiden kanssa, sillä kansalaisten aktiivinen osallistaminen ja osallistuminen tukevat vesienhoidon onnistumista

4. Yhteistyön lisääminen vesienhoidossa

NOSTOT, Sidosryhmien tiedon lisääminen vesienhoidossa

- Tiedon lisääminen koulutuksen kautta eri ammattiryhmille mainittiin toistuvasti keinona lisätä sidosryhmien tietoa
- Tutkimustiedon siirtämistä käytännön toiminnaksi sidosryhmä- ja kansalaistasolla korostettiin
- Viestinnän osalta kansalaisille toivottiin tietoisuuden lisäämisen lisäksi onnistuneista toimenpiteistä viestimistä
- Vesienhoidon suunnitelman ja ohjelmat mainittiin mahdollisesti vaikeasti lähestyttäviksi sidosryhmien keskuudessa. Myös toimijoiden roolit ja vastuut saattavat jäädä epäselviksi

KOMMENTIT

- Maa- ja metsätalousalan koulutuksessa tulee lisätä vesiensuojelun teorian ja käytännön opetusta
- Koulutuksen osalta on myös tarpeen muistaa ne oppilaitokset, joissa koulutetaan tulevia toimijoitamme
- Vesitalouteen ja vesiensuojeluun liittyvää opetusta sekä opetusmateriaalia tulee tarkistaa ja kehittää
- Monille vesienhoidon toimenpiteet ja suunnitelmat jäävät helposti kovin vieraiksi. Tämän korjaamiseksi olisi tarpeen lisätä viestintää siitä, mitä vesienhoito konkreettisesti tarkoittaa niin eri toimijoille kuin yksittäisille kansalaisille
- Tiloille kohdistuvassa neuvonnassa vesipuitedirektiivin toimeenpanoon liittyvät vesienhoidon vaatimukset tulisi ottaa nykyistä aktiivisemmin esille, jotta tilat saavat hyvän käsityksen vesienhoidon kokonaisuudesta ja siitä, mitä vesienhoito tarkoittaa tilatasoilla
- muistutamme tutkimustiedon viemisestä käytäntöön, mikä on usein hyvin haastavaa. Kuka varmistaa, että uusin tutkimustieto muuttuu toimenpiteiksi mm. kansalaistasolla? Huomioon on otettava myös koulutussektorin leikkaukset ja niiden vaikutukset alan toimijoiden määrään ja ammattitaitoon

4. Yhteistyön lisääminen vesienhoidossa

- Vesienhoidon toimenpiteet ja suunnitelmat jäävät usein monille vieraiksi. Viestintää tulee lisätä, jotta eri toimijat ja kansalaiset ymmärtävät vesienhoidon merkityksen. Viestinnässä tulee tuoda esiin enemmän myös onnistumisia
- On erityisen tärkeää huomioida suunnitelmassa vapaa-ajan ja pientaloasukkaiden, kuten omakotitaloasukkaiden, näkökulmia
- Vesienhoitosuunnitelmat ja työohjelmat prosesseineen voivat tuntua etäisiltä maanomistajille ja viljelijöille. On tärkeää, että pystytään konkreettisesti osoittamaan vesienhoitotyön tuloksia, perustelemaan toimenpiteet faktoilla ja luomaan luottamusta keskustelun avulla siitä, mitä voidaan tehdä hyvän vedenlaadun saavuttamiseksi.
- On pyrittävä aktivoimaan paikallisia mukaan osavaluma-alueittain paikan päällä järjestettävillä tapaamisilla, joissa pyritään löytämään alueellisia vesienhoitoon liittyviä ongelmakohtia ja niihin ratkaisuja
- Tapaamisia voi järjestää myös kesäaikana, jolloin mökkiläisiä saisi houkuteltua mukaan esittämään ajatuksia ja ideoita suunnittelun tueksi. Viranomaisten osallistuminen kesätapahtumiin, kuten markkinoille
- Vesienhoidon tietoiskuja kouluihin, oppilaitoksiin ja työpaikoille
- Yhteistyötä esimerkiksi kuntien ja kuntayhtiöiden (kiinteistöyhtiöt, vesilaitokset, jätelaitokset) kanssa
- Valuma-aluekoordinaattorit houkuttelevat mukaan toimijoita ja ohjaavat rahoituksen hakemista, luvitusta jne. Erityisesti vesienkuormituksesta vastaavien yritysten houkuttelu mukaan hankkeisiin
- Asiaan perehtymättömän on hankala ymmärtää eri toimijoiden rooleja ja vastuita. Vesienhoidon osallistumista parantaisi, jos kansalaiset saisivat enemmän tietoa vesienhoidon järjestämisestä yleistajuisessa muodossa. Yhteistyön edistämisessä ja koordinoituvuudessa tulee ohjata resursseja viestintään.

4. Yhteistyön lisääminen vesienhoidossa

NOSTOT, Osallistumismahdollisuuksien parantaminen ja yhteistyöverkot

- Yhteistyön lisäämiseen ja osallistumismahdollisuuksien parantamiseen ehdotetaan myös koordinoivan tahon perustamista
- Yhteistyöryhmien kokoa luonnehdittiin usein liian suuriksi, joka tuo haasteita tiedonkululle. Kaivataan myös hyviä kokemuksia toimivista yhteistyöryhmien toimintamalleista
- Maanomistajien osallistamista ja yhteistyötä korostettiin kaikkien keskeisten kysymysten osalta. Maanomistajat toivotaan nähtävän osallistuvana toimijana jo suunnitteluvaiheessa

KOMMENTIT

- Asiakirja korostaa kattavaa yhteistyötä, hyvää viestintää ja tiedonkulkua sekä osallistumista. Korostukset ovat oikeita, sillä niiden toteutuminen parantaa toimenpiteiden toteuttajien motivaatiota ja lisää luottamusta kaikkein osapuolten välille. Kuitenkaan uusia keinoja ei esitetä, vaan paremminkin jätetään niiden esittäminen lukijan tehtäväksi. Tämä on hyvää osallistamista. Yhteistyön edistämiseksi ehdotamme, että vesienhoidon yhteistyöryhmälle järjestettäisiin melko vapaamuotoinen ideointipäivä
- yhteistyöryhmän eri alojen edustajien tietämystä kartuttava hyvä käytäntö on jalkauttaa kokoukset tutustumaan eri toimialojen edustajien toimintaan
- paikoitellen ryhmät ovat kasvaneet niin suuriksi, että aito vuoropuhelu ei ole enää mahdollista vaan kyse on paremminkin ajankohtaisista asioista tiedottamisesta. Vaikka ryhmä on suuri, on tiedonkulussa puutteita ryhmän jäseniltä eteenpäin
- Yhteistyöryhmiä voitaisiin pienentää, jos luotaisiin hyvä malli tiedon levittämiseen edustajan kollegoille (mm. toisille kunnille) ja taustalla olevalle sidosryhmälle
- Yhdistyksillä tulee olla edustus vesienhoitoalueen yhteistyöryhmässä
- Kokemuksia yhteistyöryhmien hyvistä toimintamalleista olisi hyvä jakaa
- Tarvitaan myös hankkeiden vetäjää, välittäjäorganisaatioita, jotta voidaan rakentaa paikallista yhteistyötä ja varmistaa toimien jatkuvuus ja pitkäaikaisten hankkeiden läpivieminen.

4. Yhteistyön lisääminen vesienhoidossa

- Yhteistyön edistämiseksi on irrottauduttava tavasta esittää maanomistaja hankkeiden toteuttamisen esteenä. Hankkeiden toteuttamisen este on ennemminkin se, että maanomistajien kuuleminen koetaan vaikeaksi, koska esimerkiksi valuma-alueella on maanomistajia niin runsaslukuisesti ja heitä osallistetaan mukaan vasta toteuttamisvaiheessa
- Maanomistajat kokevat usein, ettei vesienhoito hyödytä heitä merkittävästi ja että heidät sivuutetaan suunnittelussa. Maanomistajat on otettava mukaan suunnitteluun alusta alkaen. On tärkeää, että vesiensuojelutoimet sovitetaan yhteen toimijoiden tarpeiden kanssa.
- Tehdä yhteistyötä isojen metsätoimijoiden kanssa, joilla laajat maanomistukset sekä myös positiivinen suhtautuminen ennallistamishankkeisiin
- Vesiensuojeluratkaisut on toteutettava maanomistajien yhdenvertaisuus ja omaisuudensuoja huomioiden siten, ettei esimerkiksi vettymishaitat tule yhden maanomistajan maille muiden hyödyksi. Maanomistajat on otettava tästäkin syystä mukaan heti hankkeiden suunnittelusta alkaen
- Maanomistaja- ja tilarajat ylittävä yhteistyö on haaste myös vesiensuojelussa esimerkiksi suometsänhoidossa. Maanomistajien kannustava neuvonta ja viestintä vesiensuojeluratkaisujen tärkeydestä ja keskittämisen mahdollisuudesta auttaisi useamman maanomistajan lähtemisen hankkeisiin
- Yhdistyksillä tulee olla edustus vesienhoitoalueen yhteistyöryhmässä
- Pienet yhdistykset tarvitsevat kipeästi yhteistyötä koordinoivia tahoja. Resursseja tulisi lisätä ELY-keskuksille, jotta asiantuntijoiden voimavarat riittäisivät edistämään valuma-aluekunnostuksia ja pilotointeja.
- Perustetaan välittäjäorganisaatioita hankkeiden käynnistämiseksi ja ylläpitämiseksi
- Vahvistetaan yhteistyötä esim. kalastusosakaskuntien, metsästysyhdistysten, luonnonsuojeluyhdistysten ja metsänhoitoyhdistysten kanssa
- Eri kalastusalueilla esim. jokisuulla ja sisävesialueella on erilaisia intressejä kalastukseen ja kalastusrajoituksiin. Yhteyksiä tarvitaan jatkossa mm. maan- ja rannanomistajiin. Vesienhoidon suunnittelun organisaatio tarjoaa vaelluskalojen palauttamiselle hyvän yhteistyöympäristön
- Vesihuoltolaitosten edustajien nimeäminen vesienhoidon yhteistyöryhmiin vaihtelee eri yhteistyöryhmissä. Menettelystä riippumatta on tärkeää, että vesienhoidon yhteistyöryhmiin nimetään aina alueen vesihuoltolaitosten edustajat (varsinainen jäsen ja varajäsen)
- Mukaan on tullut myös entistä enemmän yksittäisiä yrityksiä. Tästä on oma hyötynsä, mutta miten rajataan osallistuvat yritykset, jos halukkaita osallistujia alkaa tulla entistä enemmän. Riittääkö toimialajärjestöjen osallistuminen?
- Koulutussektorin edustusta tulisi parantaa

4. Yhteistyön lisääminen vesienhoidossa

KÄYTÄNNÖN EHDOTUKSET

- Tiedotuskampanjat ja koulutus: Monipuolisen vesitietoisuuden lisääminen eri kohderyhmille, kuten maanomistajille, koululaisille ja opiskelijoille **esimerkiksi järjestämällä koulutustilaisuuksia, laatimalla selkeitä oppaita ja toteuttamalla motivoivia kampanjoita**. Tiedottaminen hyvien vesienhoitokäytäntöjen merkityksestä vahvistaa ihmisten vesiluontosuhdetta
- Omakotiliiton jäsenyhdistyksinä olevat vapaa-ajan- ja omakotiyhdistykset on valtakunnallisesti kattava kansalaisverkosto. Kun järjestetään tapahtumia, **kutsutaan mukaan alueen pientalo- ja vapaa-ajan asukkaita**
- Maatalousalan neuvontajärjestönä **ProAgria Finska Hushållningssällskapet voi aktiivisesti osallistua tiedon levittämiseen ja neuvojen antamiseen erilaisista vesienhoitotoimenpiteistä maataloudessa**. Neuvonnan tulisi kuitenkin perustua luotettaviin faktoihin ja tutkimukseen sekä huomioida myös käytännön ja taloudelliset edellytykset ja vesienhoidon toimenpiteiden seuraukset.
- Tarvitaan aktiivista asiallista tiedonlevitystä ja tapaamisia, joissa voidaan kuulla ja tulla kuulluksi erilaisista suunnitelmista ja mahdollisista toimenpiteistä. **Länsi-Uudellamaalla on hyviä kokemuksia kosteikkojen rakentamisesta ja jossain määrin myös kaksitasouomista ympäristönsuojelujärjestöjen ja maanomistajien/viljelijöiden yhteistyönä**. Tämä yhteistyömalli voitaisiin hyödyntää myös tässä vesienhoitoalueessa.
- Yhteistyötä koordinoiva taho tarvitaan (**esim. Hämeessä on käynnistelty Hämeen vesistökuunnostusverkoston toimintaa**)
- Tilastojen mukaan keinolannoitteiden käyttö on vähentynyt huomattavasti. 1990-luvun alussa käytettiin keskimäärin noin 95 kg typpeä/hehtaari peltoa ja vastaava luku fosforille oli noin 20 kg (näiden määrien käyttö perustui tutkimukseen ja suosituksiin). Vuonna 2022 vastaavat luvut olivat typelle 52 kg ja fosforille 4 kg. Tämä vähennys tulisi näkyä vesistöissämme – ellei, voimme kysyä, ovatko meille määrätty toimenpiteet olleet tehottomia vai ovatko mittaustulokset epäluotettavia. Nyt on aika konkreettisesti osoittaa, millaisia vaikutuksia kaikilla vuosikymmenten aikana vaadituilla toimenpiteillä on ollut. **Jotta saisimme maanomistajat mukaan, tarvitaan kiitosta ja kannustusta, ei vain lisää ja tiukempia vaatimuksia.**

4. Yhteistyön lisääminen vesienhoidossa

- Vuorovaikutuksen rakentamiseksi ja suunnitelmien toimeenpanemiseksi **ryhmien toimintaa tulisi kehittää työpajamaisemmaksi ja aidosti osallistavaksi perinteisen kokousmuotoisen läpiviemisen sijaan.**
- Haluamme saattaa työohjelman laatijoiden tiedoksi vapaaehtoisten, ilman korvauksia vesienhoidon kenttätoimintaa toteuttavien näkökulman. Yhteistyöryhmissä toistuu usein tilanne, joissa maa- ja vesialueiden omistajat sekä muita vesialueen kuormittajia on estynyt saapumasta palaveriin. Tämä on hyvin valitettavaa ja johtaa saapuvilla olevissa työryhmän jäsenissä "ompeluseura efektin", **koska asioissa ei oikeasti voida edetä avainryhmien puuttumisen seurauksena. Toisaalta monissa toimenpiteissä (esim. vesirakentamisessa), jotka vaikuttavat usein ratkaisevasti vesiekosysteemien tilaan, edetään viranomaisten ja vesialueen omistajan yhteistoimin. Muut toimijat kuten vesienhoidon vapaaehtoistoimijat jäävät toimenpiteen ulkopuolelle, eikä heillä välttämättä ole mitään vaikutusmahdollisuuksia.**
- **Allekirjoitamme myös henkilökohtaisten, luottamuksellisten suhteiden merkityksen.** Niiden luominen on hidasta, mutta tuottavat usein tulosta. Työohjelmassa korostetaan uusien viestintämenetelmien merkitystä yhteistyön kehittäjinä. Kaikki keinot on syytä käyttää, mutta haluamme muistuttaa, että henkilökohtaiset keskustelut ja puhelinsoitot ovat jääneet nykyisin liian vähäisiksi. Tässä, kuten monessa muussakin toiminnassa tarvitaan sekä henkilö- että taloudellisia resursseja

Aikataulu, työohjelma ja SOVA

Aikataulu, työohjelma ja SOVA

- Aikataulusta ja työohjelmasta ei ollut huomautettavaa
- Yleisesti aikataulua pidettiin realistisena ja työohjelmaa hyvänä ja selkeästi kuvattuna
- Ympäristöselostuksen valmistelua ja sisältöä kuvattiin pääsääntöisesti riittäväksi ja ymmärrettäväksi
- Uusimman tutkimustiedon käyttämistä arvioinnin pohjana korostettiin. Tärkeä tunnistaa tiedon puutteet ja mahdollisesti vanhat aineistot
- tärkeää, että työohjelman mukaisesti ympäristövaikutusten arviointiin sisällytetään vedenhankintaan, terveyteen ja turvallisuuteen sekä ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvien vaikutusten tarkastelu
- listaan lisäys: vesien ympäristövirtaamaan

Kiitos!

